71
2

philatelica

philatelica

1971/2

TARTALOM

Bér Andor:

A bélyegelőtti levelek postajelzései és viteldíj rendszere.

Orbán Ferenc és Dr. Petrovits Tivadar:

Új kutatási módszerek és eredmények az 1874/84-es, réznyomású bélyegeink anyalemez rekonstrukcióinál.

Idegennyelvű tartalom.

A MAGYAR BÉLYEGGYŰJTŐK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE
TUDOMÁNYOS MUNKAKÖZÖSSÉGE KÖZLÖNYE

SZERKESZTI: SURÁNYI LÁSZLÓ
SZERKESZTŐK: PÁKOZDI LÁSZLÓ, DR. SCHOLZ TAMÁS
FELELŐS KIADÓ: DR. STEINER LÁSZLÓ
I. ÉVFOLYAM

A bélyegelőtti levelek postajelzései és viteldíj rendszere

BÉR ANDOR

A postabélyeg használata előtti, a rendszeres postajárattal szállított és kezelési jelekkel ellátott levelek gyűjtése szorosan hozzátartozik filatelista életünkhöz. E változatos és érdekes terület egyre népszerűbb lesz és ez nagymértékben a Magyar Bélyegek Monográfiája érdeme, melynek I. és II. kötete több fejezetben tárgyalja a bélyegelőtti levelek jellemzőit. A monográfia megjelenése óta megélénkült kutatómunka eredményeként sok új adat került felszínre. A régebbi és újabb ismeretek közös rendszerbe foglalása a célja e tanulmánynak.

A postaszabályok kialakulásának gyökerei a XVI. századig nyúlnak vissza és bár a következő évszázadokban az uralkodók gyakran adtak ki pátenseket és utasításokat, a postai szolgálat szabályait többször megújították, az alapelvek azonban, lényegüket tekintve alig változtak és a ma érvényben levőkkel sok hasonlóságot mutatnak.

I. Ferdinánd 1535. VIII. 20-án kelt postarendjében kiadott utasítás szerint megengedte, hogy a királyi postát magánosok (nem hivatalos személyek) is igénybe vehessék azzal a korlátozással, hogy a magánlevelezést „cito" (sürgős) jelzéssel elfogadni tilos. Ezeket a leveleket, ahol nem volt rendes levélposta járat, gyalog küldönc vitte egy mérföldnyi útra 10 denárért. Így pl. a Pozsonyból Korponára szóló levelet a rendes levélpostával (lovas futárral) küldték Privigyére, onnan gyalog küldönc vitte Korponára és a 9 mérföld útért 90 denárt kellett fizetni.

A XVIII. század elejére kialakult a fix összegű viteldíj, amely szerint 1704. I. 1-től a nem sürgős, tehát a rendes — ordinaria — postával szállított levél díja az egész útra, tekintet nélkül a távolságra, 4 poltúra (6 krajcár) volt és azt készpénzben, egy összegben kellett fizetni.

1722. VII. 1-én III. Károly rendeletileg közvetlen állami kezelésbe vette a postát, de még előzőleg ugyanaz év VI. 12-én kiadott pátens — rendelet — lényegesen megszigorította a viteldíjmentességet és egyidejűleg a levelekre kétféle viteldíjat állapított meg. A kétféle díjszabásnak az volt az indoka, hogy Magyarországon, Csehországban, Alsó- és Felső-Ausztriában a díj olcsóbb lehet, mert a postamesterek kötelesek a bevétel egy részét a kincstárnak beszolgáltatni. Ahol viszont érvényben volt a Taxis család hűbérjoga, mint pl. Tirolban, Elő-Ausztriában, Németországban, a kincstár nem részesedett a bevételből és minthogy az állam az ezen területekkel való forgalomból is bevételt kívánt a maga részére biztosítani, az oda szóló, vagy onnan érkező levelekért a feladásnál és a kézbesítésnél magasabb díjat kellett fizetni.

Ekkor vezették be az egységes és kötelező ún. félportós viteldíjat, vagyis azt a rendszert, mikor a viteldíj felét a feladásnál, másik felét a kézbesítéskor a címzettnek kellett megfizetni.

Ugyancsak erre az időre tehető a postai kezelési jelek kialakulásának kezdete is. A küldemény fajtáját, a továbbítás módját, a szállítás díját a levélre írt különböző feljegyzésekkel jelezték és ezeket kisebb változtatásokkal a bélyeg megjelenésének időpontjáig használták. Tekintettel arra, hogy a bélyegelőtti levelek fajtáit és jellemzőit a ráírt jelzések által lehet felismerni, fontos azokat részletesen tárgyalni.

Belföld és külföld fogalma

Bár a XVII—XIX. században a levelezés jobbára csak az ország határain belül bonyolódott le, a viteldíj megállapításánál meghatározó szerepe volt annak, hogy a levél belföldre, vagy külföldre címzett, vagy onnan érkezett. E megkülönböztetésre a félportós rendszerben azért volt szükség, mert mind a feladásnál, mind a kézbesítéskor a viteldíj felét kellett fizetni, (egyik felét a feladó, másik felét a címzett fizette) és ily módon a teljes viteldíj összeg, bár nem egy helyről az államkasszába folyt be. Mivel a külfölddel és esetleg a birodalmon belül egyes tartományokkal ilyen elszámolási megállapodás nem volt, a feladásnál és a kézbesítéskor a belfölditől eltérő, magasabb díjat szedtek.

Tekintettel arra, hogy a XVII—XIX. századi határok — tehát a külföld fogalma — lényegesen eltérnek a maitól, nem érdektelen röviden, vázlatosan áttekinteni a Habsburg birodalom határainak változását. I Ferdinánd 1526-ban II. Ulászló lányával, Annával kötött házassága a Habsburg-ház kezére juttatta Németalföldet és a Magyar és Cseh királyságokat. Az 1763-ban Mária Terézia és Nagy Frigyes között megkötött hubertsburgi béke alapján a Habsburg család birtokai közé tartoztak: Alsó- és Felső-Ausztria, Cseh- és Morvaország, Karinthia, Tirol, Stájerország, Trieszt. *(Lásd 1. sz. ábra.)* Magyarország alkotmányos királyság volt, amely az 1723-i Pragmatica Sanctio törvény alapján Mária Teréziát választotta meg királynak.

1722-ben Lengyelország első felosztásakor vissza került a birodalomhoz a Zsigmond által elzálogosított 16 szepesi város, ezenkívül a krakkói és sandomiri vajdaság nagy része, a lembergi és belzi vajdaságok, Halics és Nyugat-Podolia, összesen kb. 70 000 km^2 területen. 1774-ben Törökországtól visszakerült Bukovina.

1793-ban volt Lengyelország második felosztása, de akkor a Habsburgok nem kaptak területet, viszont 1795-ben, a harmadik felosztáskor Ausztria újabb 46 000 km^2 területet kapott kb. 1 millió lakossal. Krakkó, Lublin, Lemberg voltak a legnagyobb városok és az átcsatolt terület majdnem Varsóig ért.

I. Ferenc 1806-ban vette fel Ausztria örökös császára címet, minek előtte lemondott a német császári koronáról. A Napóleon elleni háborúban Ausztria több ízben súlyos veréseget szenvedett és a kötött békében hatalmas területekről volt kénytelen lemondani. Kiszorult az olasz területekről, elvesztette az Adria keleti partját, Dalmáciát, Isztriát, a Szávától délre eső területeket — ez Illyria néven francia felségterület lett —, valamint Tirol egy részét. Napóleon bukása után az 1815-ös bécsi kongresszus bőven kárpótolta Ausztriát, mert visszakapta az elvesztett területeket, azonkívül a Lombard—Velencei Királyság nagy részét, sőt egy darabot Bajorországból is. *(Lásd 2. sz. ábra.)* Ez képezte a birodalom területét 1849-ig.

A leveleken sem a feladó, sem a felvevő posta nem jelezte, hogy az belföldi, vagy külföldről jövő, vagy oda menő. A feladási-, vagy címhely, valamint a levélre írt viteldíj nyújt erre vonatkozólag tájékoztatást.

1. ábra

Pénznem

A XVII—XIX. század közepéig nemcsak a levél viteldíja, hanem a pénzrendszer is többször változott. 1659. III. 28-án I. Lipót elrendelte, hogy a birodalom összes tartományában — tehát Magyarországon is — egységesen, krajcár értékű pénzek készüljenek. Ennek alapján 1659—1750 között 1—15 krajcárosig különöző érmék voltak forgalomban. Ezenkívül 1760-ig Magyarországon verték még a polturát és a denárt is. A számítási pénz a rénes forint volt, mely szerint 1 rénes forint = 60 krajcár, illetve 100 magyar denár. 5 magyar denár = 3 krajcár. A 3 krajcáros neve garas volt. 1 poltúra = 1,5 (másfél) krajcár.

1753. IX. 21-én megszűnt a rénes forint érvényessége és a bajorokkal kötött egyezmény alapján életbe lépett az ún. konvenciós pénzrendszer. Rövidítése:

C. M. Eszerint 1 konvenciós forintban 3 húszas (20 krajcár), illetve 60 krajcár volt. Ez a pénzrendszer rövid megszakításokkal, egy ideig párhuzamosan az osztrák értékkel 1857-ig volt érvényben.

A XIX. század elejétől a napóleoni háborúk idején a nagy hadi kiadások miatt pénzromlás következett be. 1807-től forgalomban volt az ún. Banco-Zettel, melynek részei voltak a 15, 30, majd a 3 és 6 krajcáros rézpénzek. 1812-ben 8%-os pénzdevalvációt hajtottak végre. 1811—1816 között érvényben volt a Wiener Wehrung (rövidítése: W. W.), illetve részei az 1/4, 1/2, 1 és 3 krajcáros rézpénzek 1812-es évszámmal. 1816. VI. 1-től minden egyéb pénzrendszer érvényességét megszüntették és ismét csak a régi konvenciós pénzrendszert ismerték el érvényesnek.

A pénznemek írásánál rövidítést is alkalmaztak. A forint rövidítése „Ft", a krajcáré „kr." volt. A leveleken egy nagyobb viteldíj összeg mellett az „Ft", vagy „F" „f" rövidítést használták, *(Lásd 3. sz. ábra)* a „kr" jelzést nem, de ritkán a viteldíj mellé írták a krajcár régies jelzését, mely egy, a végein kissé befelé görbülő vonalú „X". *(Lásd 3. sz. ábra.)*

Súlymérték

Az 1704. I. 1-i rendelet, mely szabályozta a postaviteli díjakat, csak a csomagszállításnál tette függővé a fizetendő összeg nagyságát a szállítmány font és latban kifejezett súlyától, míg a levélre megállapított 6 krajcár egy papírívre vonatkozott. Az 1722. VI. 12-i pátens már kiterjesztette a mérlegelés kötelezettségét a levélre is úgy intézkedve, hogy a viteldíj a távolságon kívül a levél súlyának féllatos fokozat szerinti növekedésével emelkedjen. Attól az időtől minden levelet lemértek és annak súlya egyik meghatározója lett a szállítási díjnak.

A súlyegység az osztrák font és lat volt és az maradt érvényben a bélyeg megjelenése utáni időkig. Az akkor használt osztrák font nem volt azonos az angol súlyegységgel, mértékét akkor érzékeljük a legjobban, ha a kilóhoz viszonyítjuk. Eszerint 1 osztrák font = 0,56 kg. 1 fontban 32 lat volt, következésképpen *1 lat = 17,5 gramm.*

A közönséges, sürgős és ajánlott levelekre a súlyt nem kellett feljegyezni, csak a hivatalból díjmentesekre (elég gyakran ezt elmulasztották), mert a postamester a továbbításért a kincstártól térítést kapott. A feljegyzés a címoldalon, rendszerint piros krétával, ritkán tintával a súly mellett „lat", vagy „L" jelzéssel történt. *(Lásd 4. sz. ábra.)*

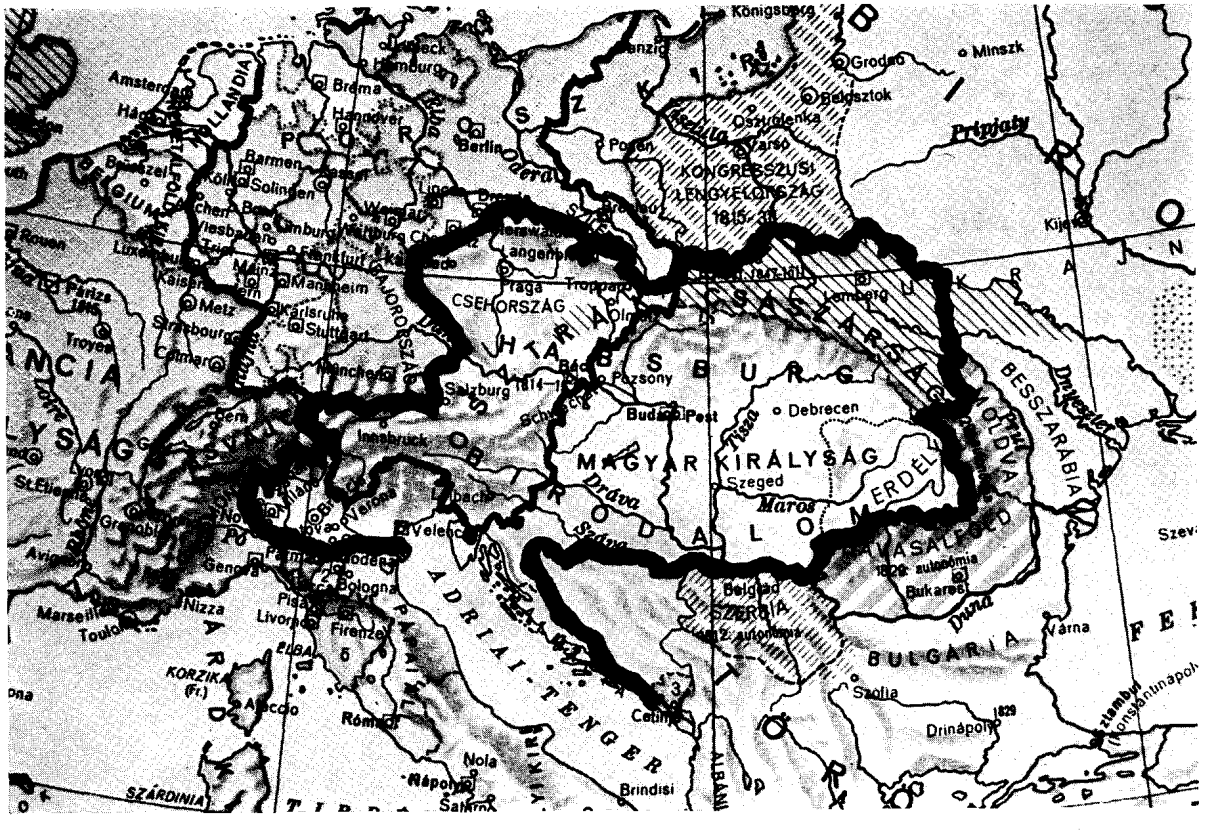
Távolság mérése

A viteldíj mértékét a súly mellett az is szabályozta, hogy a levelet a címzett részére milyen távolságra kellett szállítani. A távolságot országrészek, postaállomások, végül 1842. VIII. 1-től mérföld szerint differenciálták.

A mérföld (Meile, mile) a latin milum szóból származik, régies magyar formája a mértföld. 1 milum = 1000 passus = 1479 méter.

A téma irodalma és az egykorú dokumentumok nem rögzítik egyértelműen, hogy a gyakorlatban *milyen mérföldet* használtak. Valószínű, hogy különböző időben a német és a postamérföldet, de az biztos, hogy nem a mai 1609 méteres angol hosszmértékről volt szó, mert pl. az 1810. X. 1-től bevezetett levél-viteldíjat 4 postaállomásig, illetve azon túli távolságban állapították meg és a rendelet utal arra, hogy a 4 postaállomásnyi távolság 8 német mérföldnek felel meg. Érvényben volt még a postamérföld (Postmeile) és igen valószínű, hogy 1842. VIII. 1-től, mikor a kétszakaszos viteldij rendszert és a mérföld szerinti távolság mérést vezették be, a postamérföld volt az alap. Egyébként a német és postamérföld között alig volt hosszkülönbség, mert 1 német mérföld = 7500 méter, 1 postamérföld = 7585 méter.

A szállítási távolságot nem kellett és nem is jegyezték fel a levélre.

2. ábra

Ajánlott és tértivevényes levél

A XVIII. század közepére esik a tértivevényes ajánlott — *Recommandirt* — levelek életbe léptetése a törvényszéki idézések mintájára, melyhez az illető bíróság egy vevényt csatolt. Ezen a vevényen a címzett az átvételt elismerte és azt a postaállomásnak azonnal vissza kellett küldeni a feladási helyre. Magánemberek jórészt akkor használták a szállításnak ezt a módját, ha a levélben pénzt küldtek.

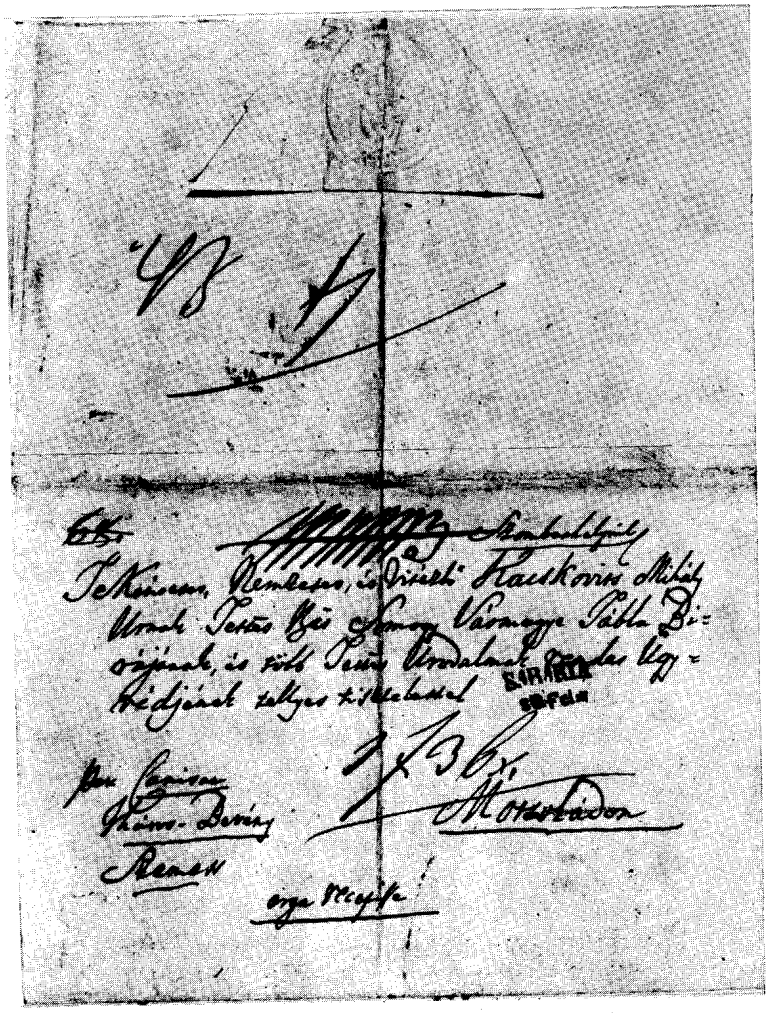
Minthogy a levélpostát útközben gyakran kiraboltak, egy idő után a bécsi udvari postaigazgatás megtiltotta a pénznek lovasposta útján való küldését. Ezt a tiltó rendelkezést 1775-ben feloldották és a postaigazgatás megengedte, hogy magánfelek ajánlott leveleiket nyitva vihessék a postára és ott a postahivatalnok előtt a pénzt olvasva tegyék a borítékba, amit utánna viasszal le kellett pecsételni és erről a feladó vevényt kapott. Elveszés, vagy rablás esetén

a posta a teljes összeget térítette. Az 1786. VI. 13-i rendelet ismét megtiltotta ajánlott levélben pénz küldését és elveszés esetén nem fizettek kártérítést sem.

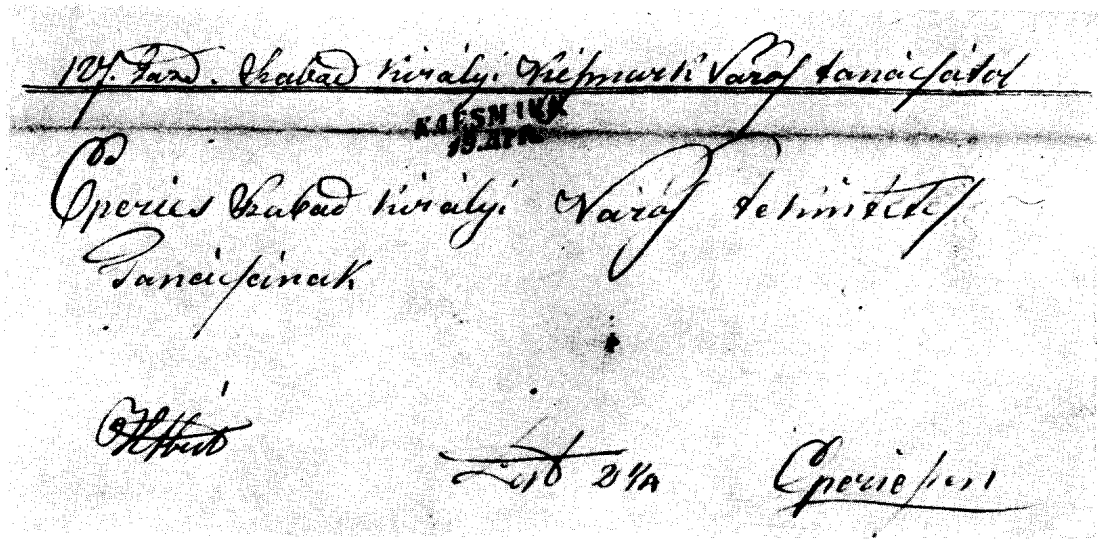
Mivel az ajánlott levél intézménye továbbra is fennmaradt, 1789. XI. 1-én az ajánlási díjat úgy rendezték, hogy minden ajánlott levélért „jegyzőkönyvbe íratása díjául" a feladásnál 6 krajcárt, ha pedig a feladó átadó vevény — Retour Recepisse — mellett akarta a levelet küldeni, a címzettnek az átadóvevényért 3 krajcárt, azonkívül mind a feladásnál, mind a kézbesítésnél a kiállított vevényért 2-2 krajcár ún. „vevénypénzt" kellett fizetni. A vevénypénz összegeket nem jegyezték fel a levélre.

1817. VI. 18-án elrendelték, hogy az ajánlási díjat a feladásnál kell fizetni és a beszedett összeget a levél hátoldalára fel kell jegyezni. A tértivény díját hozzászámították a viteldíjhoz, s azt a kézbesítésnél is lehetett fizetni. A térítvény díját nem külön, hanem a viteldíjjal együttesen jegyezték fel a levélre.

Az 1748-ban kelt rendelet szerint minden egyes levélért — nem ajánlottért is — fizetett viteldíjat a „levélrovatlap"-ba kellett bevezetni, minek pontos ellenőrzése érdekében 1750- és 1751-ben utasítást adtak ki. Később, az ajánlott levelek engedélyezésekor az ilyen levelekről a postahivatal külön naplót — jegyzőkönyvet — volt köteles vezetni, és hogy milyen számú rovatba lett a levél beveztve, a postamester a címoldalon, rendszerint annak felső részére a rovatnak megfelelő számot tintával ráírta. Innen ered és ezt nevezzük ma is rovatolási számnak. *(Lásd 3. sz. ábra.)* Ugyancsak a postamester (vagy alkalmazottja) jegyezte fel tintával, vagy piros krétával a levél címoldalára az ajánlás hivatalos jelzését „NB" (Nota Bene — jól jegyezd meg), de a két betűt általában nem lehet felismerni, mert elnyújtott stilizált csavarvonalnak írták. *(Lásd 3. sz. ábra.)* A feladó kötelessége volt a levél címoldalára ráírni az ajánlás (legtöbbször „Recommandirt", „Recommendirt" szerepel), tértivevény esetén az „Erga Recepisse", vagy rövidítve „ER" — vevény ellenében — jelzést. *(Lásd 3. sz. ábra.)*

A XIX. század 20-as éveinek végén kezdtek a kézírásos jelzés helyett a postahivatalok ajánlási bélyeg-

4. ábra

zőt használni, éspedig „RECOMAND", „RECOMMAND", „RECOMEND", „RECOMMEND", „RECOMANDO", „RECOMANDIRT", „RECOMENDIRT", „RECOM" szöveggel.

Az 1830-as évek második felében erősödő magyarosítási törekvés hatására a verebélyi postaregale Dillesz nevű tulajdonosa a Recepisse helyett „vevény", a Retour Recepisse helyett a „viszány" kifejezést használta. Kossuth Lajos erről tudomást szerezve, a viszány helyett a „tértivevény" szót javasolta, amit Dillesz elfogadott. Azóta is, mind a vevény, mind a tértivevény hivatalosan is használt kifejezés.

1840. XI. 17-én a helytartótanács elrendelte, hogy a levelekről adandó minden feladó és átadó vevényt az addigi német helyett magyarul, a tértivevényeket Magyarország határain belüli helyekre szóló leveleknél magyarul, a határokon kívül — Ausztriába is— menő levelekhez csatoltakat pedig csak latinul szabad nyomatni, illetve kiállítani.

Feladási és érkezési bélyegzők és kézírásos feljegyzés

A levélposta szolgálat kialakulásának kezdetén nem volt jelentősége annak, hogy a levélre ráírják a feladás helyét, mert a viteldíj nagyságát nem az indítási, hanem az érkezési hely határozta meg. *(Lásd 1722. VII. 1.—1810. IX. 30. közötti viteldíjak.)* Bár nem volt kötelező, de a XVIII. század első felében a felvevő postaállomáson rendszerint feljegyezték a levél hátoldalára a feladási helység nevét, legtöbbször német nyelvhasználattal „von" — még gyakrabban rövidítve — „v" előszóval, mint pl. „v. Ónod", (Ónodról), ahogy azt az 5. sz. ábra mutatja.

Az 1750. VI. 1-i rendelet szerint a feladási hely nevét a levél címoldalára, a címirat fölé kell feljegyezni. Az 1769-ben és az utána többször kiadott, sőt 1788-ban a helytartótanács által is megújított rendeletek úgy intézkednek, hogy amennyiben a fel-

vevő postahivatalnak nincs bélyegzője, a feladó kötelessége a feladási hely nevét a borítékra írni.

A helybélyegző használata a XVIII. század második felének elején kezd elterjedni. Az addig ismert legrégibb magyar bélyegzőket 1752-ben Debrecenben, valamint ugyanaz évben Tokajon és Nagyszombaton (Tyrnau) feladott leveleken találták, valószínű, bár erre az eddigi kutatások során még nem került elő bizonyíték, hogy az ország akkori fővárosában, Pozsonyban, még ennél is korábban használt a főpostahivatali rangban levő posta feladási bélyegzőt.

A használatba vett bélyegzők nem központilag, egységes tervek szerint készültek, hanem azokat a postamester, vagy egy mesterember — mai szemmel nézve primitív eszközökkel — faragta ki, vagy fémből öntött betűkből állította össze. Ezért spontán, egyes emberek ízlése és ügyessége szerint alakult ki a forma és betűtípus szerinti sok változat.

Az 1817. VI. 1-i viteldíj-reformmal egyidejűleg elrendelték, hogy „a postahivatalok amennyire lehet, lássák el magukat stampigliával", a mai értelemben vett hely-kelet bélyegzővel, mert a hétszakaszos viteldíj rendszerben a szállítási díj megállapítása szempontjából fontos volt a feladási hely szembetűnő megjelölése. A helytelenül beszedett díjak, illetve a postának okozott károk megelőzésére 1821. IX. 10-én rendelet jelent meg az ellenőrzés szigorítására.

Ritkán előfordul, hogy egy levél címoldalán két feladási hely- (esetleg hely-kelet) bélyegző van. Ez esetben a jobb felső sarokban levő a feladás helyét, a tőle balra levő pedig az átmenő, ritkán az érkezési postaállomás helyét jelzi.

A feladási bélyegzők gyakran a helység nevének német, latin, vagy délen szerb-horvát, északon pedig szlovák elnevezését használták. Így pl. Kassa helyett Caschau, Szombathelyet latinosan Sabaria, Székesfehérvárt Alba Regiának írták. *(Lásd 3. sz. ábra.)* Sopronban 1760—1769 között 3 különböző bélyegző a német elnevezést francia helyesírással írta, így je-

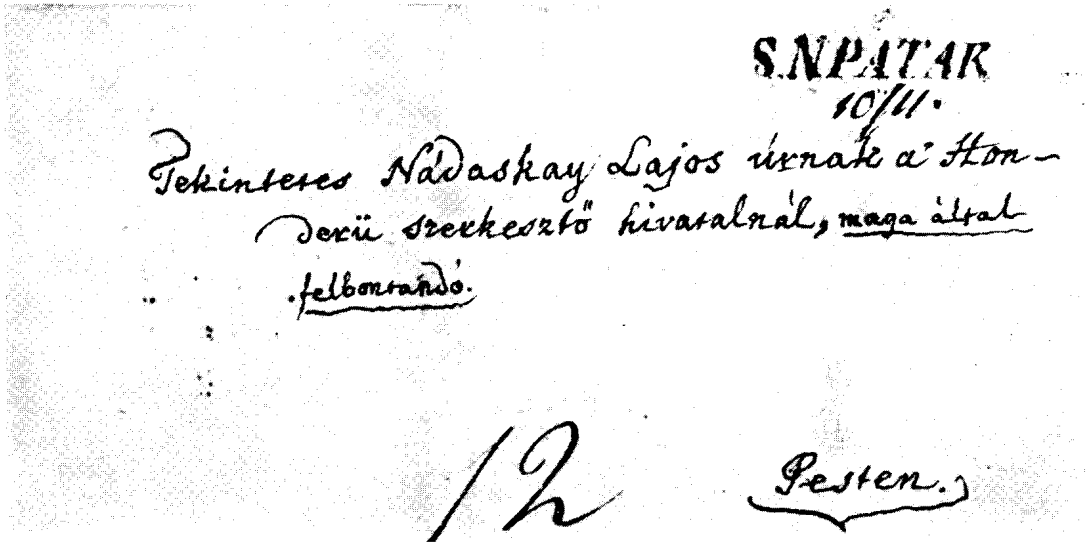

lezve, hogy a levél „d'Oedenbourg" — Sopronból — való.

Az 1847. V. 24-i minisztériumi rendelet kimondta, hogy „a postahivatalok által használandó pecsétek nemzeti címerrel és magyar körirattal ékesíttessenek". Ugyanez a rendelet intézkedik a magyar helybélyegzők (magyar levélbélyegnek[1] nevezi ezeket a rendelet) elkészítése tárgyában is.

Bár 1817-től rendelet írta elő a feladás helyén kívül a postára adás napjának a levélre való feljegyzését, ezt alig hajtották végre. Kivétel Brassó (Kronstadt), mely már 1822-ben használt hely-kelet bélyegzőt, egyébként a XIX. század 20-as éveinek elején még csak néhány postaállomás jegyezte fel a postára adás dátumát a levél címoldalára úgy, hogy a postatiszt tintával a helybélyegző mellé írta a hónapot és napot. *(Lásd 6. sz. ábra.)*

1. A francia **cachet,** a német **Stempel,** az angol **stamp** korabeli szóhasználata alapján. (A szerk.)

6. ábra

Az 1830-as évek második felében, méginkább a 40-es években kezd gyakoribbá válni a feladási hely és dátum együttes jelzése, főként amikor használatba kerültek az ún. kétkörös, központilag készített helykelet bélyegzők. Ezek jellegzetessége, hogy csak a hónapot és napot jelezték.

A feladási bélyegzők lenyomata többségében fekete, gyakori a piros, valamivel ritkább a kék, méginkább a zöld és igen ritka a sárga színű. A legrégibb keletbélyegző, mely a feladás napját jelzi, egy 1788. XI. 8-i kőszegi levélen ismert, de abban az időben ez nem általános, hanem egyedülálló jelenség volt.

Az érkezési, vagy átmenő postaállomások keletbélyegzése a XVIII. századig nyúlik vissza. Sopronban már 1753-ban használtak érkezési keletbélyegzést a levél hátoldalán, ezután néhány évvel később — bár nem volt kötelező — már több postaállomás alkalmazta, de mindig a levél hátoldalán. Az érkezési keletbélyegzők sok esetben helységnév nélküliek voltak, de 1806-ban Nagymihály, az 1820-as évektől Buda (Ofen), Pest, Debrecen, Kolozsvár (Klausenburg), Komárom (Comorn), Sopron (Oedenburg), Székesfehérvár (Alba) használtak érkezési hely-kelet bélyegzőt. A bélyegzések lenyomata majdnem minden esetben fekete.

Előfordult, hogy az indítási bélyegzőt az érkezés jelzésére használták. Pesten a négyszögletes, vagy ovális dátumos érkezési bélyegzőt — gyakran piros lenyomattal — indítási, *(lásd 7. sz. ábra)* a kétkörös feladásit pedig a levél hátoldalán érkezési bélyegzőként használták.

Portós és franco levelek

Az 1722. VI. 12-én kiadott posta pátens — mely először állapított meg egységes és kötelező levélposta viteldíjat — úgy intézkedett, hogy sem a feladó, sem a címzett nem fizethette meg a teljes összeget, hanem a díjat egyenlő arányban a két postaállomás között kell megosztani, hogy mindkettő részesedjék belőle. Erre azért volt szükség, mert abban

az időben a postamester nem fix fizetést kapott, hanem jövedelme a beszedett szállítási díjakból adódott.

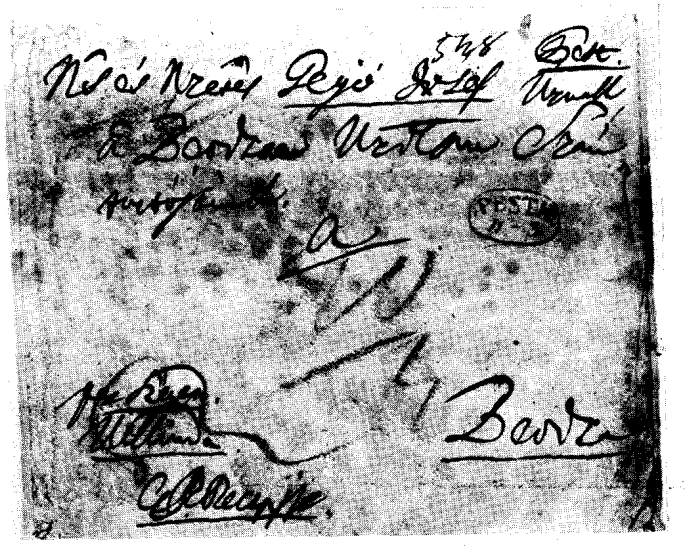
Az osztott — félportós — rendszerben többször bizonyos módosításokat hajtottak végre. Így 1722. X. 16-tól megengedték, hogy néhány postaállomás egymással való forgalmában a feladó a levelet teljesen bérmentesíthesse. *(Lásd 1722. X. 16-tól viteldíj táblázatot.)* 1750. VI. 1. és 1789. XI. 1-én ismét módosítottak. *(Lásd megfelelő viteldíj táblázatot.)*

A felvevő postahivatal a kézbesítéskor fizetendő szállításidíjat piros krétával, vagy tintával, ritkán ólomceruzával a levél címoldalára ráírta. (Lásd 6. sz. ábra.) Ritkán, a XVIII. század első felében, vagy nem sokkal utána, a fizetendő összeget a levél hátoldalára jegyezték fel. A ki nem fizetett viteldíj jelzésére csak Lippa postahivatala használt 1837-ben bélyegzőt, ez esetben is nem külön tüntetve fel, hanem a hely-kelet bélyegzőbe foglalva a „Portó" szót.

Az előbb említett módosítások csak rövid ideig tartó, átmeneti érvényűek voltak. Gyökeres változást csak az 1817. VI. 1-jei viteldíjreform hozott. Akkor eltörölték a félportós rendszert és a feladóra bízták, hogy a teljes viteldíjat kifizeti-e, vagy annak teljesítését a címzettre hagyja.

Ha a szállítás díját a feladásnál kifizették, a felvevő postatiszt a levél címoldalát piros krétával, vagy tintával átlósan Andráskeresztszerűen áthúzta és a kifizetett összeget a hátoldalra feljegyezte. *(Lásd 8. sz. ábra.)* A feladásnál történt fizetést — bérmentesítést — „franco", vagy „franco tutto" szóval jelölték és azt a feladó írta a levél címoldalára. *(Lásd 8. sz. ábra.)* Ez az olaszból átvett szó egyébként „szabad"-ot jelent.

A posta először 1825-ben Pozsonyban használt „Franco" bélyegzőt, majd hosszú szünet után az 1840-es években több mint 50 postahivatal rendszeresített különböző formájú és betűtípusú „Franco", vagy „FRANCO" — Kassa 1849-ben „BÉRM", Esztergom 1848-ban „BÉRMENTES" — szövegű bélyegzőt. Károlyvárosban (Carlstadt) 1813-ban a franco helyett P. P. — P(ort) P(aye) — szövegű bélyegzőt használt.

7. ábra

Hivatalból díjmentes (portómentes) levél

A postaszolgálat kialakulása előtt az uralkodóháznak, főpapságnak, nemességnek, a katonai szervezetnek és állami közigazgatásnak saját hírvivői voltak és így természetesen a futárszolgálatért külön nem fizettek. Ez a kiváltság megmaradt akkor is, mikor a postaszolgálat rendszeressé vált. A viteldíjmentesség elve és gyakorlata az évszázadok folyamán fennmaradt, bár a kedvezményezettek köre időnként módosult.

Az 1722. I. 12-i pátens szerint a portómentességet lényegesen megszigorították. Ezt a rendelkezést megerősítette az 1722. VII. 26-án kiadott postarendtartás, mely eltörölte a kiváltságokat és csak az államhivatalok részére engedélyezett portómentességet és természetesen továbbra is felmentve a királyi udvar és gróf Paar család levelezését a fizetés alól.

Amennyiben a feladó, vagy címzett nem volt illetékes a portómentességre, a posta a levelet nem fogadta el hivatalosnak és ez esetben a rendes levélért járó szállítási díjat kellett megfizetni.

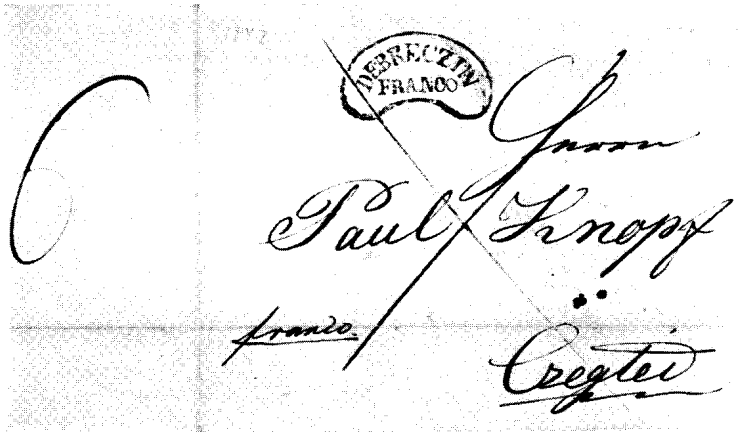
A hivatalból viteldíj-mentesség jelölésére postabélyegzőt nem használtak, azt minden esetben a feladó tintával írta a levél címoldalának bal alsó részére. A hivatalos, illetve hivatalból jelölésére a következőket használták: „Ex offo", „In stricte offosis", „Hból", „Htból", „Hivatalból",. *(Lásd 4. és 9. sz. ábrák.)*

Érvényben volt olyan rendelet is, hogy a felvevő postaállomás a hivatalból portómentes levél címoldalára írja rá a küldemény súlyát, hogy a kincstártól a szállításért járó térítést ezzel is ellenőrizhessék, *(lásd 4. sz. ábra)* azonkívül a teljesen viteldíjmentes levél hátoldalára rá kell írni a kifizetettnek vett szállítási díjat, lásd *(9. sz. ábrát)*, valamint ha a portó felét kellett csak fizetni egyszer, ha teljesen portómentes volt a levél, kétszer húzzák át átlósan a címoldalt. *(Lásd 9. sz. ábra.)* A felvevő postahivatalok ezeket a rendelkezéseket (súly, viteldíj feljegyzése, átlós áthúzás) gyakran végre is hajtották, de éppen ilyen gyakran el is mulasztották, úgyhogy adott esetben a levél azonosításánál ezt számításba kell venni.

Címzett után küldött levél

A postaszabályzat ma is előírja, ha a küldeményt a címzett helyváltoztatása miatt nem lehet kézbesíteni, úgy azt a címzett után kell küldeni. Ez érvényben volt a bélyeg megjelenése előtti időben is, mind a félportós rendszerben, mind az 1817. VI. 1-i viteldíj reform életbeléptetése után. Akkor ez a pótlólagos szolgáltatás nem volt díjmentes, mert a posta a kézbesítéskor fizetendően felszámította mind az eredeti és mind az új cím közötti távolságra járó viteldíjat.

Az utánküldés jelzésére a postahivatalok nem használtak bélyegzőt, azt a postatiszt a levél címoldalán piros krétával, vagy tintával „Abzug" (elköltözés, el-

8. ábra

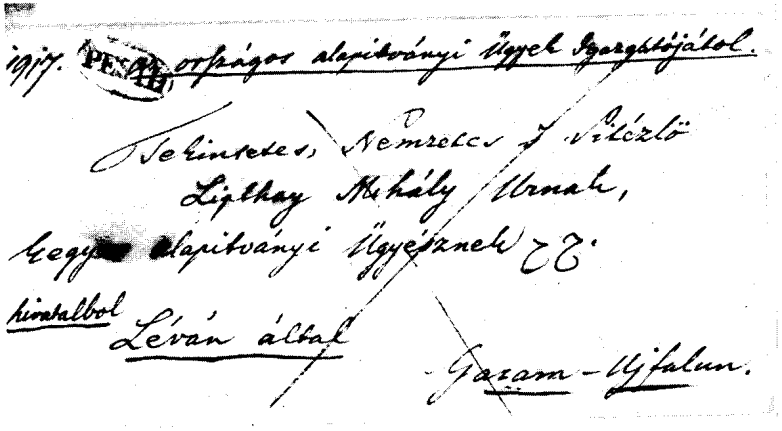
távozás), vagy rövidítve „Abz" szóval jelezte, egyidejűleg a levélre ráírta az új címet és a második távolságért fizetendő díj összegét. *(Lásd 10. sz. ábra.)*

Előfordult, hogy szabálytalanul — és ma már kideríthetetlen okból — az utánküldő postaállomás a levélre csak az utánküldést és az új címet írta rá, de nem jegyezte elő az utánküldésért járó pótlólagos viteldíjat.

Sürgős levél

A sürgős (expressznek nevezett) levelek nyomát már a XVI. század elején megtaláljuk a hivatalos levelezésben. Az 1535. VIII. 20-án kelt postarend még megtiltotta magánosoknak a sürgős levelek küldését, csak 1576-tól engedélyezték a korábban eltiltott staféta magánlevelezést és attól az időtől a posta kétféle levelet szállított. Sürgőset és ún. közönséges leveleket. A közönségest a hetenként kétszer, meghatározott napon közlekedő „ordinaria" posta vitte, a sürgőset „extraordinaria" lovas futárstaféta továbbította.

A sürgős leveleket nem egységes, kötelezően bevezetett, nem is súly szerint számított viteldíjért szállították, arra esetenként meg kellett alkudni. A szállítás díja nem az államé, hanem a postamesteré volt.

9. ábra

Mivel a viteldíj nem volt egységes, előfordult, hogy ugyanazon útért legközelebb más összeget kellett fizetni. A viteldíj nem volt olcsó, pl. a XVII. század elején egy Pozsonyból Nagyszombatra lovasfutárral küldött levélért 4 forint és 32 krajcárt kellett fizetni.

1817-ben a viteldíjreform alkalmával a gyorsküldönc (staféta) közlekedését újból szabályozták. Azontúl egy postatávolságot — 2 mérföld — az addiginál rövidebb idő alatt (3,5 óra) kellett megtenni, de a viteldíj változatlanul magas volt. Egy 1839-ben Szombathelyről Mocsoládra küldött levélért 1 forint és 36 krajcárt kellett fizetni. *(Lásd 3. sz. ábra.)*

A posta a sürgősség jelzésére nem használt bélyegzőt. A XVII—XVIII. században általában „cito citus citissimo" (nagyon sürgős) a XIX. században „Est" (Estafette) jelzést használtak. *(Lásd 11. és 3. sz. ábra.)* A jelzést a feladó, vagy a postaalkalmazott írta a levél cím-, vagy hátoldalára.

Az 1820-as évek végétől „gyorsparasztok" néven szinte egy szövetkezet alakult, mely 4 pihent lóval éjjel-nappal szállított levelet Bécstől Zimonyig. Előre meghatározott viteldíj nem volt, arra a gyorsaság szerint esetenként meg kellett alkudni. Ez a magánszállítás azért volt lehetséges, mert nem volt törvény szerint kimondva a posta kizárólagos szállítási joga (úgy mint a Lajtán túl). Csak az 1838. VII. 1-i postatörvény mondta ki az állam kizárólagos szállítási jogát a levélforgalomban. Ez a törvény Magyarországon és Erdélyben 1839. V. 1-én lépett hatályba.

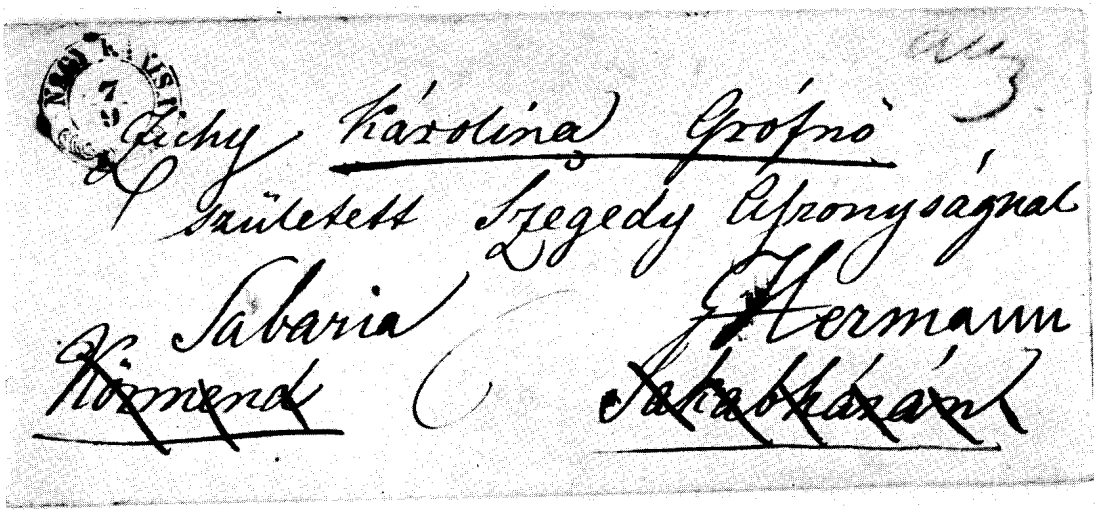
Kolera levél

Az 1831-es évnek érdekes és egyben szomorú nyoma van az egykorú levéljelzés történetében. A XIX. század 30-as éveinek elején tört Európára a kolerajárvány. Ez a szörnyű és Európában akkor még ismeretlen betegség Indiából kiindulva, Oroszországon, Lengyelországon és Galícián keresztül Magyarországra is eljutott. A járvány közeledésének hírére 1830. XII. 28-án a Galícia felőli részen lezárták a magyar határt, de 1831. III. 29-án feloldották, majd május 29-én ismét lezárták a határt. De ez az intézkedés már elkésett. Kolomea felől a fuvarosok, beljebb az országban a sószállító tiszai tutajosok behozták, széthordták a betegség kórokozóit.

Június második felében, egy sebtében húzott katonai kordonnal próbáltak gátat vetni a terjedésének, de mivel ez nem sikerült, július első napjaiban egy újabb kordont húztak. Ez Erdély határától a Berettyó mentén a Tiszáig állt, onnan a Zagyva, majd a Tarna mentén Eger és Miskolc fölött húzódott a Hernádig, onnan Kassa és Eperjes fölött haladva Zborónál érte el a galíciai határt.

Ez a záróvonal sem segített. Július 14-én már Pesten is észleltek kolerás megbetegedést. A járvány továbbterjedt a Dunántúlra és az egykorú leírások szerint IX. 17—XI. 15. között Veszprém megyében Dáka községben és Pápán szedte áldozatait. A járvány nem kerülte el Észak-Magyarországot sem. Erről tanúskodnak a július 16-i eperjesi, augusztus 14-i nagykállói és szeptember 28-i miskolci levelek, melyek tartalma, vagy a *jellegzetes átszurkálások* bizonyítják, hogy a koleraveszély zónájából valók.

Mivel az országos kordonok nem voltak hatásosak,

10. ábra

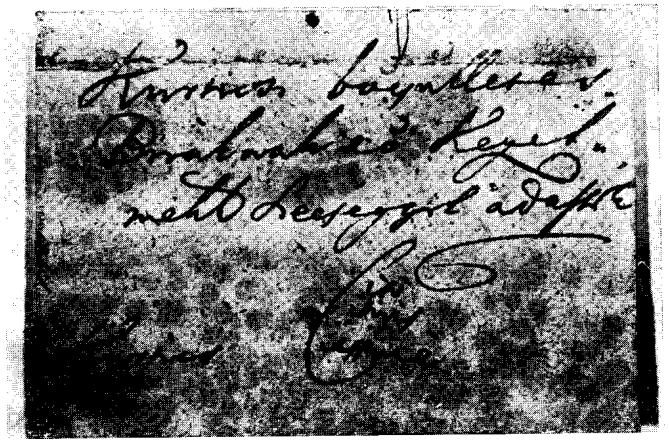
a megyék maguk is állítottak fel katonákból záróvonalat annak megakadályozása céljából, hogy kóborló elemek terjesszék a betegséget. Ezenkívül az egyes pontokon engedélyezett átkelőhelyeken, „passzusokon" ún. „dögmentő intézeteket" (contumatia) és „levélfüstölő intézeteket" állítottak fel. A levélfüstölő intézetek a koleraveszély zónából jövő leveleket az egész felületen átszurkálták, hogy — az akkori hiedelem szerint — a fertőtlenítő füstölés megölje a betegség kórokozóit.

A posta a levélen nem használt kolerára utaló bélyegzőt, vagy kézírásos feljegyzést, de némely levél hátoldalán egy egészségügyi állomás (intézet) német, vagy latin nyelvű bélyegzője látható. Hogy a levél valóban a járványzónából jövő ún. „kolera levél"-e, azt a dátumból és az átszurkálásból lehet megállapítani. Fel kell azonban hívni a figyelmet arra, hogy mivel a kolera levél ritkán előforduló, tehát értékesebb, mint az egyéb abból az időből származó levél, léteznek utólagos — hamis — átszurkálások is. Éppen ezért az azonosítás fokozott figyelmet és elővigyázatosságot igényel.

Levéldátum megállapítása

Annak megállapításához, hogy a bélyegelőtti levél milyen viteldíj rendszerben „futott", ismerni kell a postáraadás idejét. Mivel a levelek többségén nincs dátumbélyegző, azt a legbiztosabban a levél belsejében levő keltezés alapján lehet megállapítani. Ehhez azonban ismerni kell azt a múlt századokban dívó szokást, mely szerint a szeptember, október, november és december hónapokat gyakran a maitól eltérő módon írták.

Az ősi római év 10 hónapból állt és március (Martius — Mars istenről elnevezve) volt az év első hónapja. Julius Ceasar naptárreformja helyezte Januarius ás Februarius hónapokat az eredeti első elé, akkor a hónapok helyértéke kettővel csúszott. Szeptember a régi római naptárban az év hetedik hónapja (septem = 7) a naptárreform óta kilencedik, október eredetileg nyolcadik (octo = 8) a reform óta tizedik, november eredetileg kilencedik (novem = 9) a reform óta tizenegyedik, december eredetileg tizedik (decem = 10) Julius Ceasar naptárreformja óta az év tizenkettedik hónapja.

A régies hónap jelölés — különösen azoknál, akik tudtak latinul — fennmaradt, ezért lehet aránylag gyakran látni a dátum írásánál, hogy pl. „7-", „8-", vagy „10-ber" (Lásd 12. sz. ábra.) ami pl. szeptember esetében azt jelenti, hogy septem-(7)ber, de nem a 7., hanem szeptember mai helyértéke szerint az év 9. hónapja. Ugyanígy „8-ber" = október, „9-ber" = november, „10-ber" = december, azaz a mai értelemben az év tizedik, tizenegyedik és tizenkettedik hónapjai.

Nem hivatalos feljegyzések a levélen

Az előzőekben tárgyalt kezelési jelek valamelyikét, vagy egyidejűleg többet, kötelező volt a feladó, vagy postaalkalmazott részéről a levélre ráírni, mert ezekkel jelezték a levél fajtáját, továbbá, honnan, hová kell szállítani és ezért mennyit kell fizetni. A hivatalos, tehát kötelező kezelési jeleken kívül igen gyakran találhatók a levélen olyan feljegyzések, vagy utalások, melyeket a feladó írt a címoldalra.

Legyakoribb *az útvonal megnevezése.* Ez esetben a feladó a levél bal alsó felére ráírta a továbbítás útvonalát, esetleg a címhelységhez legközelebb eső postaállomást „per", „p", vagy „által" elő, illetve utószóval, esetleg ezek nélkül. *(Lásd 3. sz. ábra.)*

Szintén gyakori a *címhelyiség előtti „a", „zu", vagy „in"* írása. Tulajdonképpen mindhárom azonos rendeltetésű. Az „a" francia, a „zu" a német nyelvben jelenti a ba, be, az „in" pedig németül a ban, bent-t. A németes címzésnél a címirat előtt előfordul az „an" = nak, nek előszó használata. *(Lásd 7. sz. ábra.)*

Előfordul a levél címoldalának felső, középső részén vagy kisméretű *kereszt, Andráskereszt,* ritkábban *kettő, álló szárú kereszt jelzés.* Rendeltetésük nem egyértelműen tisztázott. Tény, hogy a jel a címmel megegyező tintával írott és több esetben a címoldalon levővel azonos módon a belső, szövegoldal felső részén is látható. Ez utóbbi azt látszik bizonyítani, hogy a levél írója a „kereszt jegyében" küldte levelét, más feltevés szerint azt jelenti, hogy a levelet postán és nem küldönc útján továbbították. *(Lásd 11. sz. ábra.)*

A bélyegelőtti leveleket a posta kezelési jelei által lehet azonosítani. Ez egyben egy kis nehézséget is jelent, mert ezek a jelek néha eltérnek a hivatalosan előírt szabályostól. Nem szabad elfelejteni, hogy a kezelési jeleket a XVIII—XIX. században, de legalább 120 évvel ezelőtt írták a levélre, mikor hazánkban nem volt egységes nyelvhasználat, a levélírók a magyar mellett a latin, német és francia nyelvet is használták a címzésnél, a posta hivatalos nyelve a német volt, a postaalkalmazottak műveltsége meglehetősen alacsony színvonalon állt, a helyesírást nem egységesen alkalmazták és végül, a rendeleteket sem egységesen értelmezték. Mindezeken felül, a kezelési jeleket írták és nem nyomtatott ragjegyekkel jelezték.

Ha tehát a kezelési jeleknél helyesírási, vagy formai eltérést tapasztalunk, azt a fenti körülményeknek kell tulajdonítani. Ezért mindenképpen ajánlatos, hogy a levél vizsgálatánál lehetőleg az összes ráírt kezelési jeleket vegyük figyelembe, így ki lehet zárni, vagy a minimumra csökkenteni a téves azonosítást.

VITELDÍJAK

1704. I. 1. — 1722. VI. 30.

Ívenként az egész útra, a távolságra való tekintet nélkül 4 poltúra (6 krajcár). A viteldíjat a feladásnál előre kellett fizetni.

1722. VII. 1. — 1722. X. 15.

Félportó. A táblázatban szereplő összeg a feladásnál és kézbesítésnél is fizetendő!

Belföld. Ez áll a magyar, cseh,alsó-ausztriai (bécsi), belső-ausztriai (grazi) területekből.

Díjszabás

Lat súly, vagy ív borítékkal	½	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5
Krajcárban	6	8	12	16	20	24	28	32	36	40

Külföld. A fenti területen kívüli helyekről, vagy oda menő levelek feladásánál, vagy kézbesítésénél egyszeri alkalommal fizetendő!

Díjszabás

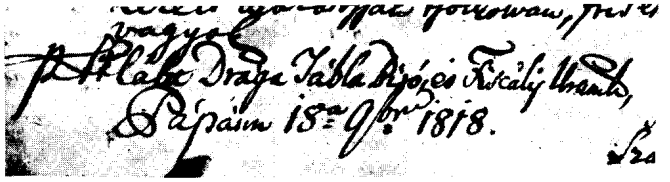
Lat súly, vagy ív borítékkal	½	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5
Krajcárban	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60

Díjmentesség. Az udvari, a birodalmi vezér-postamester és meghatározott állami hatóságok levelezésére vonatkozott a díjmentesség. A magyar városok és vármegyék nem tartoznak a díjmentesen levelező hatóságok közé. A közhivatalok levelezését évi átalányért szállították.

1722. X. 16. — 1750. V. 31.

Félportó. A táblázatban szereplő összeg a feladásnál és kézbesítésnél is fizetendő!

A bécsi udvari legfőbb postahivatal, valamint Pozsony, Prága, Brünn, Breslau, Linz és Graz főpostahivatalok egymásközti forgalmában a feladó a két félportót egyösszegben kifizethette, ez esetben a kézbesítéskor nem kellett fizetni.

12. ábra

Belföld. Magyar, cseh, alsó-ausztriai (bécsi), belső-ausztriai (grazi) területek.

Díjszabás

Lat súly	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Krajcárban	4	8	12	16	20	24	28	32	36	40

10—20 latig 3 kr. latonként, 20 lattól 1 fontig 2,5 kr. latonként.

Külföld. A fenti területen kívüli helyekről, vagy oda menő levelek feladásánál, vagy kézbesítésénél egyszeri alkalommal fizetendő!

Díjszabás

Lat súly	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Krajcárban	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60

10—20 latig 4,5 kr. latonként, 20 lattól 1 fontig 3 kr. latonként.

Díjmentesség. 1741-ben elrendelték, hogy „Bármely törvényszékhez, vármegyékhez és városokban hivatalosan és viszont azoktól nyilvános pecséteik alatt szintén hivatalból bármiféle kérvényezésekre írott levelek és postahivataloknál bérmentesen adassanak ki és fogadtassanak el. Ez a rendelkezés Dalmát-, Horvát- és Szlavón országokra is kiterjesztetik."

1750. VI. 1. — 1751. X. 31.

Teljes portó!

A. fokozat. A táblázatban szereplő összeget a magyar, cseh, alsó- és belső ausztriai területen úgy a belföldről, mint Toscana, Mantua, Milano, osztrák Németalföld, Elő-

Ausztria és a Német-Római Birodalom területéről érkező levelek kézbesítésekor, valamint más külföldre szóló és onnan érkező levelek feladása, illetve kézbesítésekor szedték be. A viteldíjat a belforgalomban és az Innenső Örökös Tartományokkal való forgalomban a feladásnál is le lehetett róni.

Díjszabás

Lat súly	½	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5
Ft + kr	8	16	24	32	40	48	56	1,04	1,12	1,20

B. fokozat. Toscana, Mantua, Milano, osztrák Németalföld, Tirol, Elő-Ausztria és a Német-Római Birodalom területére feladott levelek feladásakor fizetendő!

Díjszabás

Lat súly	½	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5
Krajcárban	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60

1751. XI. 1. — 1789. X. 31.

Félportó. A táblázatban szereplő összeg a feladásnál és kézbesítésnél is fizetendő!

Belföld.

Főpostahivatalok közötti útvonalon való forgalomban.

Díjszabás

Lat súly	½	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ft + kr	4	8	16	24	32	40	46	52	58	1,04	1,10

Főpostahivatal és közbenső állomás közötti útvonalon való forgalomban.

Díjszabás

Lat súly	½	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Krajcárban	4	8	12	16	20	24	26	28	30	32	34

Főpostahivatalok között fekvő, de főpostahivatal érintése nélküli útvonalon levő állomások közötti forgalomban.

Díjszabás

Lat súly	½	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Krajcárban	3	6	8	10	12	14	15	16	17	18	19

10 lattól 1 fontig latonként 1 kr.
A külföldi viteldíj változatlan.

1789. XI. 1. — 1798. VII. 31.

Félportó. A táblázatban szereplő összeg a feladásnál és a kézbesítésnél is fizetendő! A két félportót az „A" fokozatban a feladásnál is ki lehetett fizetni.

A. fokozat. Ausztria, Magyarország, Csehország, Galícia, Erdély és Tirol területén.

Díjszabás

Lat súly	½	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5
Krajcárban	4	8	12	16	20	24	28	32	36	40

5 —10 latig féllatonként 5 krajcár
10—20 latig féllatonként 2 krajcár
20 lattól—1 fontig féllatonként 1 krajcár
1 fonttól—5 fontig latonként 1 krajcár
Ajánlási díj: 6 krajcár feladásánál fizetendő.
Tértivevény díj: 3 krajcár a kézbesítéskor fizetendő.
Vevénypénz: csak ajánlott levélnél 2—2 krajcár a feladásnál és kézbesítéskor is fizetendő.

B. fokozat. Német-Római Birodalom, Németalföld, Toscana, olasz államok területére.

Díjszabás

Lat súly	½	1	1,5	2	2,5	3	3.5	4	4,5	5
Krajcárban	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60

1798. VIII. 1. — 1803. XI. 14.

Félportó. A táblázatban szereplő összeg a feladásnál és kézbesítésnél is fizetendő! A két félportót az „A" fokozatban a feladásnál is ki lehetett fizetni.

A. fokozat. Ausztria, Magyarország, Csehország, Galícia, Erdély és Tirol területén.

Díjszabás

Lat súly	½	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5
Krajcárban	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60

Ajánlási díj: 6 krajcár feladásnál fizetendő
Tértivevény díj 3 krajcár kézbesítéskor fizetendő
Vevénypénz: csak ajánlott levélnél 2—2 krajcár a feladásnál és kézbesítéskor is fizetendő.

B. fokozat. Német-Római Birodalom, Németalföld, Toscana, olasz államok területére.

Díjszabás

Lat súly	½	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4,5	5
Ft + kr	12	24	36	48	60	1,12	1,24	1,36	1,48	2 Ft

1803. XI. 15. — 1806. X. 30.

Félportó. A táblázatban szereplő összeg a feladásnál és kézbesítéskor is fizetendő! A két félportót az „A" fokozatban a feladásnál is ki lehetett fizetni.
A. fokozat. Ausztria, Magyarország, Csehország, Galícia, Erdély és Tirol területén.

Díjszabás

Lat súly	½	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5
Ft + kr	8	16	24	32	40	48	56	1,04	1,12	1,20

Ajánlási díj: 6 krajcár feladásnál fizetendő
Tértivevény díj 3 krajcár kézbesítéskor fizetendő
Vevénypénz: csak ajánlott levélnél 2—2 krajcár a feladásnál és kézbesítéskor is fizetendő.

1806. XI. 1. — 1810. IX. 30.

Félportó. A táblázatban szereplő összeg a feladásnál és kézbesítéskor is fizetendő! A két félportót az „A" fokozatban a feladásnál is ki lehetett fizetni.
A. fokozat. Ausztria, Magyarország, Csehország, Galícia, Erdély és Tirol területén.

Díjszabás

Lat súly	½	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5
Ft + kr	12	24	36	48	60	1,12	1,24	1,36	1,48	2 Ft

Ajánlási díj: 6 krajcár feladásnál fizetendő
Tértivevény díj 3 krajcár kézbesítéskor fizetendő
Vevénypénz: csak ajánlott levélnél 2—2 krajcár a feladásnál és kézbesítéskor is fizetendő.

1810. X. 1. — 1811. II. 20.

Félportó. A táblázatban szereplő összeg a feladásnál és kézbesítéskor is fizetendő!

Távolság	Lat súly									
	½	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5
	Viteldíj Ft + kr.									
4 posta-állomás távolságig	8	16	24	32	40	48	56	1,04	1,12	1,20
4 posta-állomáson túli távolságra	16	32	48	1,04	1,20	1,36	1,52	2,08	2,24	2,40

Ajánlási díj: 6 krajcár feladásnál fizetendő
Tértivevény díj 3 krajcár kézbesítéskor fizetendő
Vevénypénz: csak ajánlott levélnél 2—2 krajcár a feladásnál és kézbesítéskor is fizetendő.

1811. II. 20. — 1814. I. 31.

Távolság	Lat súly									
	½	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5
	Viteldíj Ft + kr.									
4 posta-állomás távolságig	4	8	12	16	20	24	28	32	36	40
4 posta-állomáson túli távolságra	7	14	21	28	35	42	49	56	1,03	1,10

Ajánlási díj: 6 krajcár feladásnál fizetendő
Tértivevény díj 3 krajcár kézbesítéskor fizetendő
Vevénypénz: csak ajánlott levélnél 2—2 krajcár a feladásnál és kézbesítéskor is fizetendő.

1814. II. 1. — 1815. V. 15.

Félportó. A táblázatban szereplő összeg a feladásnál és kézbesítéskor is fizetendő!

Távolság	Lat súly									
	½	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5
	Viteldíj Ft + kr.									
4 posta-állomás távolságig	4	8	12	16	20	24	28	32	36	40
4 posta-állomáson túli távolságra	8	16	24	32	40	48	56	1,04	1,12	1,20

Ajánlási díj: 6 krajcár feladásnál fizetendő
Tértivevény díj 3 krajcár kézbesítéskor fizetendő
Vevénypénz: csak ajánlott levélnél 2—2 krajcár a feladásnál és kézbesítéskor is fizetendő.

1815. V. 16. — 1817. V. 31.

Félportó. A táblázatban szereplő összeg a feladásnál és kézbesítéskor is fizetendő!

Távolság	Lat súly									
	½	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5
	Viteldíj Ft + kr.									
4 posta-állomás távolságig	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60
4 posta-állomáson túli távolságra	12	24	36	48	60	1,12	1,24	1,36	1,48	2,--

Ajánlási díj: 12 krajcár feladásnál fizetendő
Tértivevény díj: 3 krajcár kézbesítéskor fizetendő
Vevénypénz: csak ajánlott levélnél 2—2 krajcár a feladásnál és kézbesítéskor is fizetendő.

1817. VI. 1. — 1842. VII. 31.

Teljes portó. Az egész viteldíjat a feladásnál, vagy a kézbesítéskor kellett kifizetni.

Távolság	Lat súly									
	½	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5
	Viteldíj Ft + krajcárban									
3 posta-állomás	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20
6 posta-állomás	4	8	12	16	20	24	28	32	36	40
9 posta-állomás	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60
12 posta állomás	8	16	24	32	40	48	56	1,04	1,12	1,20
15 posta-állomás	10	20	30	40	50	60	1,10	1,20	1,30	1,40
18 posta-állomás	12	24	36	48	60	1,12	1,24	1,36	1,48	2,—
18 posta-állomáson túl	14	28	42	56	1,10	1,24	1,38	1,52	2,06	2,20

Ajánlási díj: 4 kr. a feladásnál fizetendő
Tértivevény díj: 3 kr. a kézbesítéskor fizetendő
Vevénypénz: csak ajánlott levélnél 2—2 krajcár, a feladásnál és a kézbesítéskor is fizetni kellett.
Portómentesség (1818-tól): Ha hivatal magánfélhez küldött levelet, a címzett tartozott az egész díjat kifizetni. Ha a magánfél írt a hatóságnak, a levelet küldő magánfélnek csak a viteldíj felét kellett megfizetni az 1818-ban kiadott rendelet szerint.
Az udvari kamara kiadta azoknak a hatóságoknak, hivataloknak és személyeknek hiteles jegyzékét, melyek egymással viteldíjmentesen levelezhettek.

1842. VIII. 1. — 1848. VI. 30; Erdélyben 1848. VIII. 31-ig.

Teljes portó. Az egész viteldíjat a feladásnál, vagy a kézbesítéskor kellett kifizetni.

Távolság	Lat súly										
	½	¾	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5
	Viteldíj Ft + kr.										
10 mérföld távolságig	6	9	12	18	24	30	36	42	48	54	60
10 mérföldön túli távolságra	12	18	24	36	48	60	1,12	1,24	1,36	1,48	2.—

Helyi levél 2 latig: 2 krajcár
Ajánlási díj: 6 krajcár
Tértivevény díj: a távolságnak megfelelő ½ latoslevél díja 2 és 3 krajcáros vevénydíjak megszüntek.
Nyomtatvány (keresztkötésben): 2 fontig a megfelelő levéldíj egyharmada.
1843-ban az addigi 10 mérföldes távolságot 20 mérföldig, az addigi 20 mérföldes távolságot 20 mérföldön túlira meghosszabbítják.

Magyarországon 1848. VII. 1-től; Erdélyben 1848. IX. 1-től.

A szabadságharc alatt azon a területen, ahol a magyar kormány gyakorolta a hatalmat.
Teljes portó. Az egész viteldíjat a feladásnál, vagy a kézbesítéskor kellett kifizetni.

Súlyfokozat	Távolság mérföldben 10-ig	10-től 20-ig	20 felett
	díjszabás forintban és krajcárban kr.	Ft kr.	Ft kr.
½ latig	2	6	10
½—¾ latig	3	9	15
¾—1 latig	4	12	20
1—1,5 latig	6	18	30
1,5—2 latig	8	24	40
2— 3 latig	10	30	50
3— 4 latig	12	36	1 00
4— 6 latig	14	42	1 10
6— 8 latig	16	48	1 20
8—12 latig	18	54	1 30
12—16 latig	20	1 00	1 40
16—24 latig	22	1 06	1 50
24—32 latig	24	1 12	2 00
1,00 fonttól 1,25 fontig	26	1 18	2 10
1,25 fonttól 1,5 fontig	28	1 24	2 20
1,5 fonttól 1,75 fontig	30	1 30	2 30
1,75 fonttól 2,00 fontig	32	1 36	2 40
2,00 fonttól 2,25 fontig	34	1 42	2 50
2,25 fonttól 2,50 fontig	36	1 48	3 00
2,50 fonttól 2,75 fontig	38	1 54	3 10
2,75 fonttól 3,00 fontig	40	2 00	3 20
3,00 fonttól 3,25 fontig	42	2 06	3 30
3,25 fonttól 3,50 fontig	44	2 12	3 40
3,50 fonttól 3,75 fontig	46	2 18	3 50
3,75 fonttól 4,00 fontig	48	2 24	4 00
4,00 fonttól 4,25 fontig	50	2 30	4 10
4,25 fonttól 4,50 fontig	52	2 36	4 20
4,50 fonttól 4,75 fontig	54	2 42	4 30
4,75 fonttól 5,00 fontig	56	2 48	4 40

Ajánlási díj: 6 kr. a feladásnál fizetendő.

Tértivevény díj: a távolságnak megfelelő ½ latos levél díja.

1849. V. 31-től. Az 1848-as Szabadságharc leverése után.

Távolság	Lat súly ½	1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5
	Viteldíj Ft + krajcár									
10 mérföld távolságig	3	6	9	12	15	18	21	24	27	30
1—20 mérföld távolságig	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60
20 mérföldön felüli távolságra	12	24	36	48	60	1,12	1,24	1,36	1,48	2,—

Ajánlási díj: 6 kr.

Tértivevény: a távolságnak megfelelő ½ latos levél díja.

Nyomtatvány (keresztkötés alatt): a megfelelő súlyú levéldíj egynegyede, de minimálisan 1 kr.

A GYŰJTEMÉNY RENDEZÉSE

A bélyegelőtti levelekkel kapcsolatos ismeretek után foglalkozni kell azzal is, hogy milyen elvek szerint a legajánlatosabb rendezni egy gyűjteményt akkor is, ha valakinek nincs nagy anyaga.

Gyűjtési területet illetően 4 nagy csoportot lehet képezni.

Ezek: a) terület;

b) küldemény fajtája;

c) korszakok;

d) bélyegző típusok

szerint. A nagyobb csoportokon belül szinte számtalan variációs lehetőség van. Pontos sémát nem lehet adni, legfeljebb utalást a nagyobb csoportokra, a részletes rendezést a gyűjtők fantáziájára, ötletességére kell bízni.

A terület alapján való gyűjtés vonatkozhat az akkori határok szerinti Magyarországra, vagy az ország

egy kisebb területére, pl. Dunántúlra stb., vagy egy nagyobb város, esetleg egyes akkori postautak által érintett helységek összes bélyegzéseinek gyűjtésére.

A küldemény fajtája szerint a levél súlya, feladási módja, — pl. közönséges, ajánlott, portós, vagy frankós, hivatalból díjmentes, vagy díjköteles — csoportosításban lehet gyűjteni. Lehet összeállítást csinálni pl. az ajánlás kialakulásáról, annak a levélre írt jelzéseiből, de éppen olyan hálás terület a hivatalból (Ex offo), vagy hivatalnak küldött levelek jelzéseinek, vagy bélyegzéseinek feldolgozása.

Postai jelzést a leveleken a XVIII. század elejétől lehet találni. Az azóta eltelt több mint másfél évszázad viteldíj szempontból több korszakra oszlik. Volt mikor csak a levél súlya, később a súly és a szállítási távolság kombinációja szabta meg a viteldíj nagyságát. Megint más korszak, mikor az 1798—1815 közötti években a napóleoni háborúk alatti pénzromlás miatt gyakran változott a viteldíj, azután 1817-ben egy tarifa-reform alapján az ún. hétszakaszos, majd 1842-ben a háromszakaszos rendszer lépett életbe. Ezt követte a magyar szabadságharc alatt bevezetett viteldíj, majd a szabadságharc leverése után az ismét bevezetett osztrák viteldíj rendszer. Ahány viteldíj korszak, annyi csoportosítási lehetőség, illetve gyűjtési terület.

A negyedik csoportosítás a bélyegző típusok szerinti gyűjtés. Az a tény, hogy a bélyegzők nem központilag, egységes elvek szerint készültek, hanem egyes emberek ízlése, kézügyessége határozta meg a formát, sok alaki, díszítési változatot eredményezett. Spontán alakult ki a hely, hely-kelet, betűtípus, díszítés és forma szerinti változat. Ennek folytán lehet kör, ovális és négyszögű formák, a betűk típusa, vagy a díszítés mintázata szerint gyűjteni. Ezenkívül lehet a különleges, pl. a franco bélyegzőket gyűjteni.

Természetesen a fenti csoportosítás nem csalhatatlan „recept", minden gyűjtő a saját fantáziája szerint és a saját örömére kell, hogy rendezze gyűjteményét.

AZ 1848-AS POSTARENDELET

Az 1848. évi III. t. c. 6. § szerint V. 1-től a bécsi Legfőbb Udvari Postaigazgatóság minden eddigi befolyása megszűnik a magyar postára és az a magyar Földművelés, Ipar és Kereskedelmi Minisztérium hatáskörébe kerül. A magyar postának az osztrák igazgatástól való függetlenségének kihangsúlyozására Klauzál Gábor miniszter rendeletet adott ki, mely szerint Magyarországon VII. 1-i, Erdélyben IX. 1-i hatállyal módosítják a viteldíjat oly módon, hogy az addigi két távolsági fokozat elé még egyet csatolnak azzal a céllal, hogy a levelezést a közel vidékre olcsóbbá tegyék. A vonatkozó rendelet szószerint a következő:

„Posta vitelbéri ideiglenes szabályzat.

1-ször A levélvitelbér ezennel leszállítatik; fél latos levéltől 10 mérföldig bezárólag 2 krjra., 10 mérföldtől 20 mérföldig bezárólag 6 kr., 20 mérföldön felül 10 krjra.

2-szor Keresztkötés alatt feladott nyomtatott, vagy kőmetszett körlevelek árulajstromok, tőzsde jegyzetek (Börse Zetteln) könyvek, röpiratok, zenészeti műdarabok, 's egyéb nyomtatványok, valamint árucikkek mustrái is, a' most megállapított levélvitelbér negyedével lesznek díjazandók, e díj azonban egy krajcárnál kissebb nem lehet.

3-szor Jelen szabályzat s illetőleg vitelbéri leszállítás csak a belföldi levelezésre, magyarország, és a kapcsolt részek határai közt küldendőkre s elfogandókra van kiterjesztve.

4-szer Azon levelektől s keresztkötés alatti kötegektől, mellyek bérmentesen küldetnek magyar országból s a kapcsolt részekből az ausztriai tartományokba, úgy szinte azon levelektől s keresztkötés alatti kötegektől is, melyek az ausztriai tartományokból magyar országba, s a kapcsolt részekbe ér-

keznek, az ausztriai vitelbér fog fizettetni, melly a legújabb ausztriai szabályzat szerint fél latos levéltől 10 mérföldig 3 kr. 10—20 mérföldig 6 kr., 20 mérföldön felül 12 kr. A keresztkötés alatti kötegekre nézve a levél vitelbérnek szinte negyede fizettetik, és ezekre nézve is a díj egy krajcárnál kissebb nem lehet.

5-ször A most leszállított vitelbér folyó évi Július elsején veendi kezdetét.

6-szor A súlyfokozat és egyebekre nézve az eddigi posta szabályzat ideiglenesen megtartatik."

Irodalom:

Hübert Károly: A postaintézet Magyarországon.
Dr. Hennyei Vilmos: A magyar posta története.
Térfi Béla: Bélyegelőtti levelek és azok lebetűzései. Magyar Bélyegek Monográfiája.

Új kutatási módszerek alkalmazása a színes számú, levélborítékrajzú bélyegeink anyalemez rekonstrukcióinál

ORBÁN FERENC ÉS DR. PETROVITS TIVADAR

II. RÉSZ

Ívhelyismertetőjelek

A következőkben oszloponként felsoroljuk az egyes ívhelyek bélyegképének eddig megállapított anyalemez ismertetőjeleit. Az eddig ismertetett jelek közül ábránkon újra feltüntetjük a páros ismertetőjeleket és közöljük szöveges leírásukat is. Egyben megadjuk betűjelüket ,amelyek az ívfelépítési táblázaton már szerepeltek.

A jelek közül azok, amelyeket hegyes eszköz eredményezett, általában maradandóbbak az esetben is, ha az anya- vagy nyomólemez időközben elhasználódott. Ezzel szemben a simításos jellegű jelek gyorsabban eltűnhettek a lemezekről, így a bélyegképről is.

A 100 ívhely bélyegei közül jelenleg 98-nak ismerjük egy, vagy több ívhelyismertetőjelét. A jelenleg ismertetőjellel nem rendelkező helyekre később adunk adatokat. (08 és 79).

A szövegben leírt és az ábrán feltüntetett jelek általában a kiadás bármely időszakából származó bélyegeken megtalálhatók és az esetben is érvényesek, ha az anyalemez és a nyomólemez nem százképes, hanem kétszázképes volt.

Az ismertetett jeleken túl bármely ívhelyen újabbak megállapítása lehetséges. Ilyen esetben azonban ezeknek a jeleknek a nagysága az ismertetetteknél feltehetően kisebb.

A II. típusú 10 krajcáros ívhelyismertetőjelei:

I. Oszlop: A.

01. a) Tűszúrásnyi pont a jobb koszorú külső, 3. levelének felső részén, a 11. gyöngy magasságában.

11. a) Színes pont a korona és a jobb felső háromszög csúcsa között, a 8. alapvonalközben, a felső 14. gyöngy jobb széle alatt.
b) Tűszúrásnyi pont a borítékon az 1-es kampójától balra, lefelé, a homlokpánt 1—2. lemezének találkozása alatt.
c) Tűszúrásnyi pont a 4—5. alapvonal között, a felső gyöngysor 17—18. gyöngyének köze alatt.
d) Kis színes pont a felső gyöngysor, 5. gyöngyének bal oldalán, alul.
e) Tűszúrásnyi pont a boríték bal oldalán, középen, az értékszámtól 1,2 mm-re.
f) Tűszúrásnyi pont a jobb gyöngysor 3. gyöngyének felső egyharmadától balra.

21. a) Erős színes pont a bal alsó háromszög függőleges befogójának közepén, kívül, a bal gyöngysor 23. gyöngyével szemben.

31. a) Erős, színes, hosszúkás folt a bal koszorú csúcslevele felett.
b) Tűszúrásnyi pont alapvonalközben, az előbbitől jobbra felfelé.
d) Tűszúrásnyi pont alapvonalközelben, a bal gyöngysor 15. gyöngyének jobb oldalán.

41. a) Színes pont a felső gyöngysor 1—2. gyöngyének közében. *(Páros ismertetőjel:* A_1).
b) Tűszúrásnyi pont a bal gyöngysor 12. gyöngyének bal, külső széle mellett, fenn.
c) Fehér csík az alsó gyöngysor 7—12. gyöngyén.

51. a) Nagy, félgyöngynyi színes folt a jobb gyöngysor 1—2. gyöngye közén, kívül.
b) Színes pont a bal gyöngysor 12. gyöngyén kívül.
c) Színes pont a bal gyöngysor 18. gyöngyének magasságában, az alapvonalon.
d) Színes pont a bal gyöngysor 24. gyöngyének belső oldalánál.

61. a) Tűszúrásnyi pont a bal gyöngysor 2. gyöngyének aljától balra, kívül.

71. a) Tűszúrásnyi pont a bal felső háromszög függőleges befogójától balra, az 5—6. gyöngy közének magasságában.
b) Kis vonalka a bal alsó háromszög vízszintes befogója alatt, a 4. alapvonalon, a 3. gyöngy felett.
c) Tűszúrásnyi pont a bal gyöngysor 15. gyöngyén kívül.

81. a) Színes pont a korona és a jobb felső háromszög csúcsa között, a 7—8. alapvonalközben.
b) Tűszúrásnyi pont a bal gyöngysor 8. gyöngyének magasságában a koszorú levele mellett, az alapvonalon.

91. a) Színes pont a felső gyöngysor 1—2. gyöngyének közében, fent. *(Páros ismertetőjel:* A_1).
b) Tűszúrásnyi pont a bal alsó háromszög átfogójához tapadva, a második „A" betű bal szára alatt.
c) Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedében, az alsó keresztvonal felett.

II. Oszlop: B.

02. a) Erős, színes vonal a makkon. *(Páros ismertetőjel:* B_1).
b) Kettős tűszúrásnyi pont a kürt öblében, fent.

12. a) Kettős tűszúrásnyi pont a boríték jobb negyedében, a középtől kissé lejjebb.
b) Tűszúrásnyi pont az „R" és a „K" betű között.
c) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 15. gyöngye alatt, kissé jobbra.

22. a) Tűszúrásnyi pont a jobb felső háromszög közepén, a felső gyöngysor 18. gyöngyének jobb fele alatt, a jobb oldali 3. gyöngy aljának magasságában.
b) Tűszúrásnyi pont a kürt öblének közepén.

32. a) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 11—12. gyöngy közében, fent, az alapvonal alatt.

42. a) Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedében, a bal szélen, a felső saroktól 2,5 mm-re. *(Páros ismertetőjel:* B_2).
b) Tűszúrásnyi pont az előbbitől 1,5 mm-rel lejjebb és jobbra. *(Páros ismertetőjel:* B_2).
c) Tűszúrásnyi pont az alsó gyögysor 14. gyöngyének jobb széle felett, a 4. alapvonalon.

52. a) Sötét, színes folt a makkon. *(Páros ismertetőjel:* B_1).
b) Két tűszúrásnyi pont a korona középső pántjának jobb oldalán, egymás alatt.
c) Két jobbra dűlő vonalka a boríték bal negyedében, a felső sarokban. Alattuk kis színes pont.
d) Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedének közepén.
e) Tűszúrásnyi pont a „KIR" „R" betűjének jobb lába alatt, az 5. alapvonalon.

82. a) Tűszúrásnyi pont a kürt kör alakú hangtölcsérének jobb belső, alsó oldalához tapadva.

72. a) Színes pont az 1-es és a nulla között, az 1-es talpától felfelé 1,1 mm-re.
b) Színes, simított folt a boríték bal negyedében a felső sarokban.

82. a) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb negyedében fent, a boríték széle mellett, a saroktól 2,5 mm-re.
b) Tűszúrásnyi pont ugyanott az alsó levélkereszteződés közepe felett.
c) Tűszúrásnyi pont a „P" és „O" betű között, kissé lefelé, két alapvonal között.
d) Tűszúrásnyi pont a második „A" betű bal talpa alatt az alapvonalon.

92. a) Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedében, a bal szélen, a felső saroktól 2,5 mm-re. *(Páros ismertetőjel:* B_2).
b) Tűszúrásnyi pont az előbbitől 1,5 mm-rel lejjebb és jobbra. *(Páros ismertetőjel:* B_2).
c) Ovális folt a felső gyöngysor 17. gyöngyének jobb oldalán, felül.
d) Tűszúrásnyi pont a bal koszorú csúcslevele felett, a csúcstól második alapvonalon.
e) Tűszúrásnyi pont az a) jel alatt, de közelebb a boríték széléhez.

III. Oszlop: C.

03. a) Színes pont a jobb felső háromszög átfogójának közepén, belül. *(Páros ismertetőjel:* C_1).
b) Színes pont a boríték felső negyedében, a nullától jobbra és felfelé.

13. a) Színes pont a boríték felső széle közelében a korona homlokpántjának utolsó lemeze alatt.

23. a) Színes vonal a felső gyöngysor 11—12. gyöngye felett.
b) Tűszúrásnyi pont a korona bal oldalában, a háromszögű díszítmény felett.

33. a) Tűszúrásnyi pont a bal alsó háromszög derékszögében. *(Páros ismertetőjel:* C_2).
b) Kis vonalka a nulla bal külső oldalánál, fent.
c) Tűszúrásnyi pont a korona bal oldalán, a háromszögű díszítmény felett kissé balra.

43. a) Nagy színes pont a boríték felső negyedében a nulla bal oldala felett. *(Páros ismertetőjel:* C_3).
b) Színes pont az alsó gyöngysor 3. gyöngye bal oldalának alsó széléhez tapadva.
c) Színes vonalka a jobb felső sarokgyöngy felett.

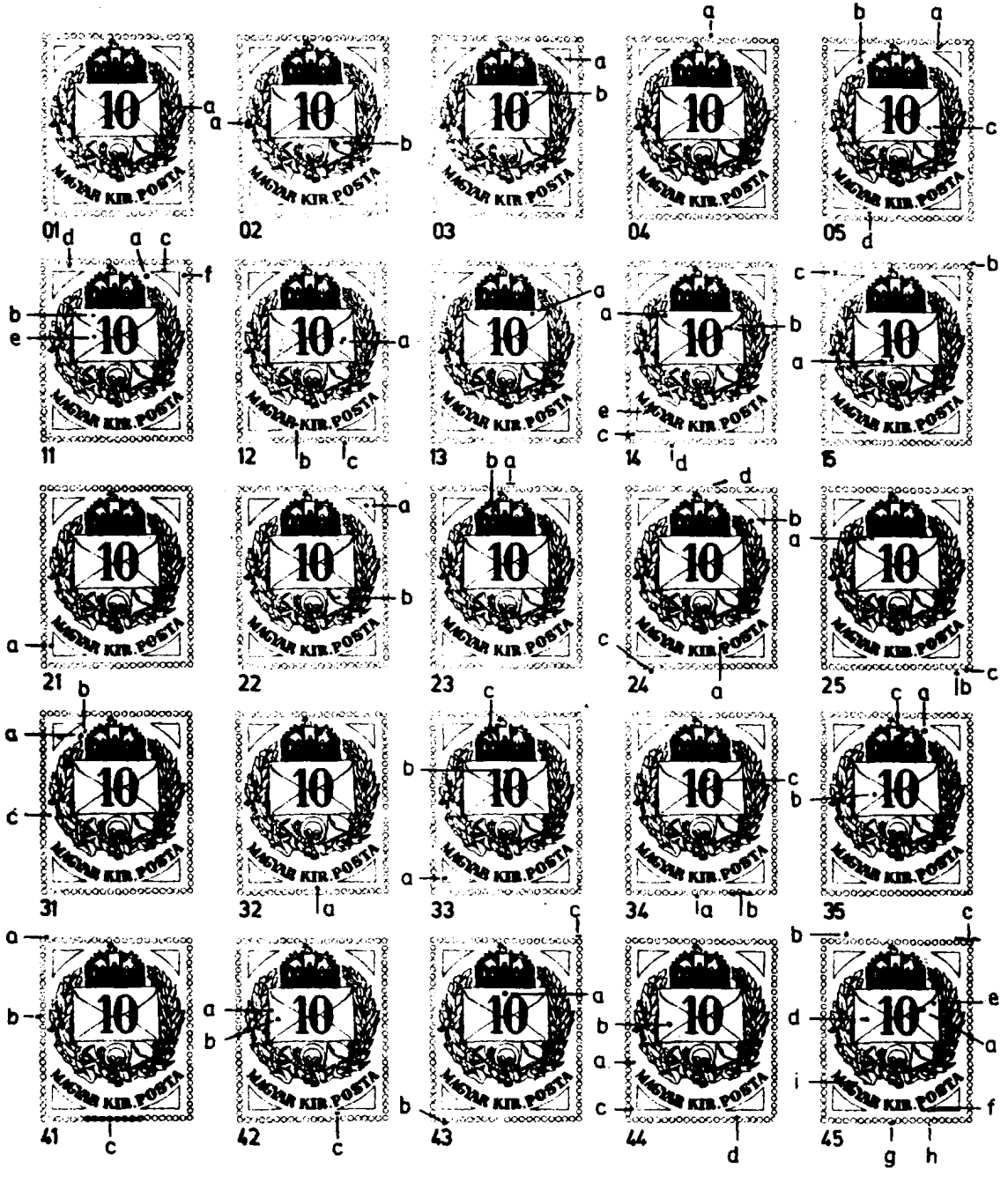
53. a) Színes pont a jobb felső háromszög átfogójának közepén, belül. *(Páros ismertetőjel:* C_1).
b) Tűszúrásnyi pont az 1-es kampója alatt.

63. a) Tűszúrásnyi pont a jobb felső háromszög közepén, a 18. gyöngy alatt.
b) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 5. gyöngye felett az első alapvonalon.
c) Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedében az alsó keresztvonal közepe felett.

73. a) Színes pont a boríték bal negyedében az alsó keresztvonal felett, a középtől kissé balra.
b) Tűszúrásnyi pont a „P" betű törzse felett, a szalag alatt.
c) Színes folt a jobb alsó háromszögben a 19. gyöngy felett, a jobb oldali 23—24. gyöngy közének magasságában.
d) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 14. és 15. gyöngyének köze felett, a 4—5. alapvonal között.

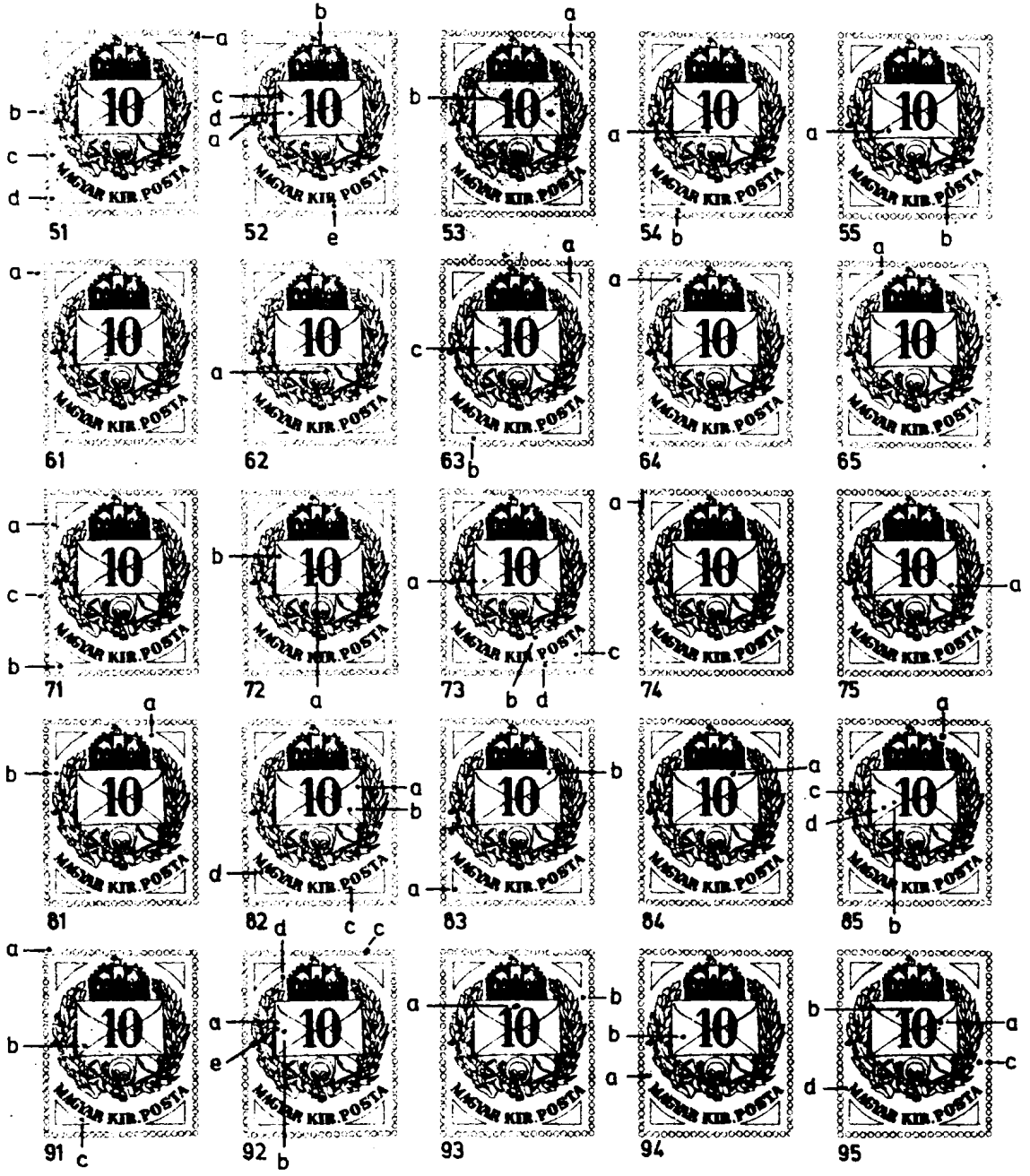
83. a) Tűszúrásnyi pont a bal alsó háromszög derékszögében. *(Páros ismertetőjel:* C_2).
b) Tűszúrásnyi pont a boríték felső széle alatt, a korona jabb széle és a boríték jobb felső sarka között.

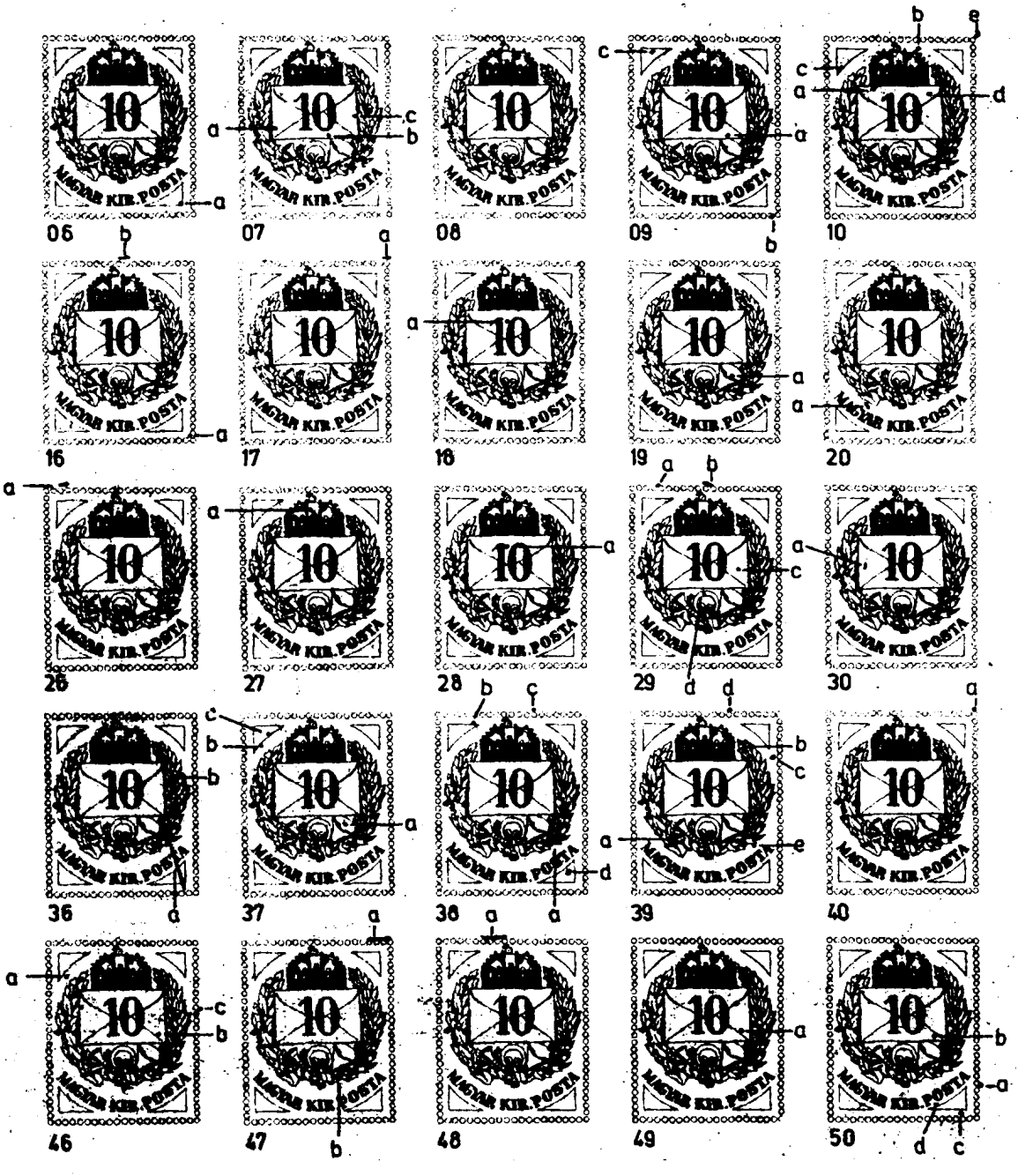
93. a) Nagy színes folt a boríték felső negyedében a nulla bal oldala felett. *(Páros ismertetőjel:* C_3).
b) Színes pont, vagy függőleges vonalka a jobb koszorú és a gyöngysor között a 7—8. gyöngyköz magasságában.

1. táblázat
Ívhelyismertetőjelek
A. ívnegyed

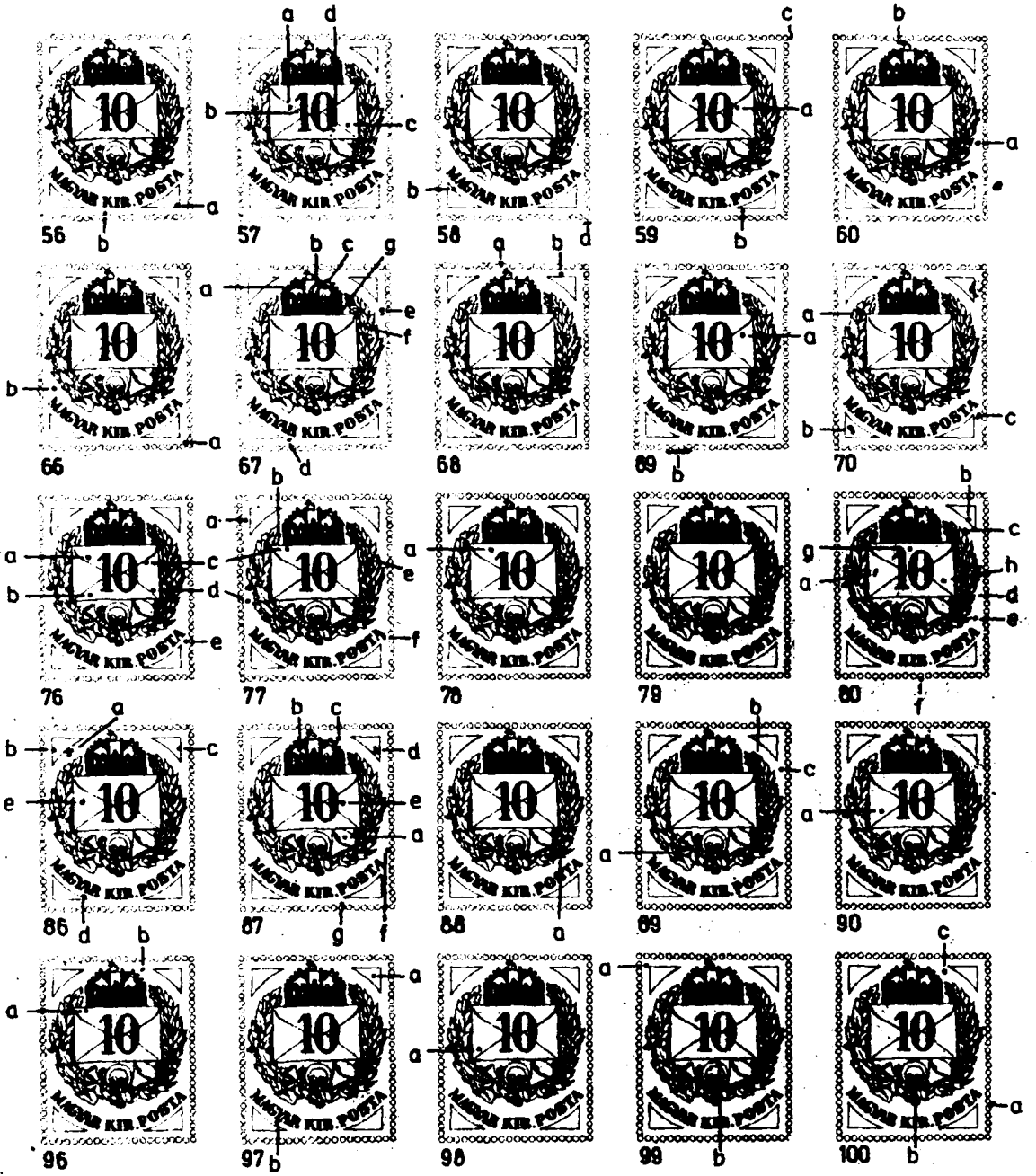
2. táblázat
Ívhelyismertetőjelek
B. ívnegyed

3. táblázat
Ívhelyismertetőjelek
C. ívnegyed

4. táblázat
Ívhelyismertetőjelek
D. ívnegyed

IV. Oszlop: D.

04. a) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 12. gyöngye felett.

14. a) Tűszúrásnyi pont a boríték bal felső sarkában.
b) Szaggatott vonalú karc a boríték jobb negyedében.
c) Színes vonalka az alsó 3. alapvonal bal végén.
d) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 7. gyöngye alatt.
e) Színes, kissé ferde vonalka az első „A" betű jobb szára alatt.

24. a) Tűszúrásnyi pont a „P" betű törzse felett, alapvonalközben.
b) Színes pont tapad a jobb koszorú külső, 3. levelének jobb oldalához, a levélcsúcs alatt.
c) Színes pont tapad az alsó gyöngysor 5. gyöngyének aljához.
d) Ferde karc a felső gyöngysor 12—14. gyöngye felett.

34. a) Színes pont az alsó gyöngysor 10. gyöngyének jobb oldala alatt.
b) Lándzsahegy alakú rajzhiányosság az alsó gyöngysor 15—18. gyöngyének alsó részén.
c) Tűszúrásnyi pont a nulla felső részében, bal oldalt.

44. a) Színes pont a bal gyöngysor 18. gyöngyén belül, alapvonalközben. *(Páros ismertetőjel:* D_2).
b) Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedében a középtől kissé lejjebb. *(Páros ismertetőjel:* D_2).
c) Tűszúrásnyi pont a bal gyöngysor 24. és 25. gyöngye közében, belül.
d) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 16. gyöngyének bal felső részén.

54. a) Tűszúrásnyi pont az 1-es talpának közepe alatt.
b) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 6. gyöngyének bal oldala felett, az első alapvonalon.

64. a) Tűszúrásnyi pont alapvonalközben, a bal felső háromszög átfogója közelében, a felső 6. gyöngy alatt.

74. a) A bal gyöngysor 1—3. gyöngye kívül rajzhiányos.

84. a) Színes, ovális pont a boríték felső negyedében, a nulla jobb oldala felett.

94. a) Színes pont a bal gyöngysor 18. gyöngyén belül, alapvonalközben. *(Páros ismertetőjel:* D_2).
b) Tűszúrásnyi pont a boríték bal oldalán a középtől kissé lejjebb. *(Páros ismertetőjel:* D_2).

V. Oszlop: E.

05. a) Kettős tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 16—17. gyöngyének köze alatt és a háromszög között.
b) Színes pont a bal felső háromszög és a korona között.
c) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb negyedében, a lefelé menő keresztvonal közepe felett.
d) Tűszúrásnyi pont az alsó 7. gyöngy felett, az első alapvonalon.

15. a) Tűszúrásnyi pont a boríték alsó negyedében, az 1-es talpvonalának jobb széle alatt.
b) Ferde, a jobb felső sarokgyöngyből kinyúló vonalka. (Esetenként vízszintesen folytatódik jobb felé.)
c) Tűszúrásnyi pont a bal felső háromszög derékszöge felett, a 3. gyöngy alatt, a 4. alapvonalon.

25. a) Tűszúrásnyi pont a boríték felső negyedében a korona aljához tapadva, a homlokpánt 1—2. lemezének köze alatt.
b) Színes pont az alsó gyöngysor 19. gyöngyének jobb oldala alatt.
c) Színes pont az alsó gyöngysor 21. gyöngyének bal alsó része alatt.

35. a) Színes folt a korona és a jobb felső háromszög között. *(Páros ismertetőjel:* E_2. Igen ritkán hiányzik.)
b) Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedében, az

értékszámtól 0,9 mm-re, a középtől lejjebb. *(Páros ismertetőjel:* E_2).

c) Tűszúrásnyi pont a korona középső pántjában, a jobb oldalon, a díszítő lemez fejénél.

45. a) Nagy, színes pont a jobbra felszálló levélkereszteződés alatt, a nullához közel. *(Páros ismertetőjel:* E_3).

b) Függőleges vonalka a felső gyöngysor 4. gyöngyének jobb oldala felett.

c) Sötét vonal tapad a felső gyöngysor 19—21. gyöngyének felső részéhez.

d) Két tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedének közepén.

e) Tűszúrásnyi pont az a) jeltől jobbra, felfelé.

f) Tűszúrásnyi pont a „P" betű talpa alatt, a háromszög átfogóján.

g) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 10. gyöngyének jobb oldalához tapadva, alul.

h) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 15. gyöngyének jobb oldala alatt.

i) Tűszúrásnyi pont az „Y" betű felett, a szalag alatt.

55. a) Színes pont a boríték alsó negyedében, a bal levélkereszteződés közepe alatt.

b) Tűszúrásnyi pont az „O" betű felett, a második alapvonalon.

65. a) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 7. gyöngyének bal oldala alatt, az 5—6. alapvonal között.

75. a) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb negyedében az alsó keresztvonal felett, a jobb alsó saroktól 1,6 mm-re.

85. a) Színes folt a korona és a jobb felső háromszög között *(Páros ismertetőjel:* E_2).

b) Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedében az értékszámtól 0,9 mm-re, a középtől lejjebb. *(Páros ismertetőjel:* E_2).

c) Tűszúrásnyi pont a boríték bal szélénél, felülről 2,9 mm-re.

d) Tűszúrásnyi pont a b) jeltől balra és kissé lefelé, 1 mm-re.

95. a) Színes pont a jobbra felmenő levélkereszteződés alatt, a nullához közel. *(Páros ismertetőjel:* E_3).

b) Tűszúrásnyi pont az értékszámok között, a számok tetejével egyvonalban.

c) Fehér, kör alakú rajzhiányosság a jobb gyöngysor 16. gyöngye és a koszorú között.

d) Tűszúrásnyi pont az „M" betű bal talpától balra.

VI. Oszlop: F.

06. Színes, nagy pont a jobb alsó háromszög derékszögében. *(Páros ismertetőjel:* F_1).

16. a) Tűszúrásnyi pont a jobb gyöngysor 25. gyöngyének bal alsó részénél. *(Páros ismertetőjel:* F_2).

b) Ívelt vonalka a felső gyöngysor 12. gyöngye felett.

26. a) Színes vonal a felső gyngysor 3—4. gyöngye felett.

36. a) Keskeny rajzhiányosság (fehér „karc"!) az alsó gyöngysor 19—20. gyöngyének köze és a koszorú között, a „T" betűn át.

b) Kettős tűszúrásnyi pont a jobb koszorú középső levelében, a gubacs felett.

46. a) Tűszúrásnyi pont a bal koszorú és a háromszög átfogója között.

b) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb negyedében, a levélkereszteződés felett, a saroktól 1,1 mm-re.

c) Színes pont a jobb gyöngysor 10. gyöngyének aljával egyvonalban, kívül.

56. a) Színes nagy pont a jobb alsó háromszög derékszögében. *(Páros ismertetőjel:* F_1).

b) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 9—10. gyöngyének köze felett, az első alapvonalon.

66. a) Tűszúrásnyi pont a jobb gyöngysor 25. gyöngyének bal alsó részénél. *(Páros ismertetőjel:* F_2).

b) Tűszúrásnyi pont az alapvonalon a bal koszorú és a 17. gyöngy között, a koszorúhoz közelebb.

76. a) Tűszúrásnyi pont a boríték on, az 1-es kampójától balra.
b) Tűszúrásnyi pont a boríték alsó negyedében a bal oldalon.
c) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb negyedében, a felső keresztvonal közepe alatt.
d) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb negyedében az alsó sarokban.
e) Színes pont a jobb gyöngysor 21. gyöngyén belül.

86. a) Hármas tűszúrásnyi pont a bal felső háromszög átfogója alatt.
b) Tűszúrásnyi pont a bal felső háromszög függőleges befogóján belül, a 4. gyöngy felső részével egy vonalban.
c) Színes pont a jobb felső háromszög függőleges befogóján belül, a 4. gyöngy magasságában.
d) Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedében, a középtől kissé balra, felfelé.

96. a) Tűszúrásnyi pont a boríték felső részében, a korona bal széle alatt.
b) Tűszúrásnyi pont a korona jobb felső pántja és a jobb felső háromszög csúcsa között, a 14. gyöngy jobb oldala alatt, a 6—7. alapvonal között.

VII. Oszlop: G.

07. a) Színes pont közvetlenül a boríték bal széle mellett, a saroktól 1,9 mm-re.
b) Tűszúrásnyi pont a boríték alsó negyedében, a nulla jobb oldala alatt.
c) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb széléhez közel, a középtől kissé lejjebb.

17. a) A felső gyöngysor utolsó gyöngye felett kis, vízszintes karc.

27. a) Tűszúrásnyi pont a korona középső pántjában a díszítő lemeztől felfelé, kissé balra.

37. a) Tűszúrásnyi pont a kürt öblének közepén. *(Páros ismertetőjel:* G_1).
b) Tűszúrásnyi pont a bal felső háromszög átfogója alatt, a bal oldali gyöngysor 5—6. gyöngye közének magasságában.
c) Tűszúrásnyi pont a bal felső háromszög átfogóján belül, a felső gyöngysor 3—4. gyöngyének köze alatt.

47. a) Színes vonal a felső gyöngysor 18—21. gyöngyén.
b) Tűszúrásnyi pont a jobb oldali szalagban, a kürt alatt.

57. a) Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedében, a felső keresztvonal alatt, az 1-es kampója alatt.
b) Tűszúrásnyi pont ugyanott, de az 1-eshez közel.
c) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb negyedében, a lemenő kereszteződés felett, a középtől jobbra.
d) Tűszúrásnyi pont a boríték alsó negyedében a nulla jobb oldala alatt.

67. a) Tűszúrásnyi pont a korona középső pántjában a jobb oldalon.
b) Színes pont a korona középső pántjának két jobb szélső záróvonala között, fenn.
c) Színes pont a korona jobb felében, a keresztpánt alatt.
d) Tűszúrásnyi pont az első „R" betű alatt, a 4—5. alapvonal között.
e) Színes pont a jobb gyöngysor 7. gyöngyén belül és alatta egy másik, kisebb.
f) Színes pont a jobb koszorú levelén a levélboríték felső széle mellett.
g) Tűszúrásnyi pont az alapvonalon, a korona jobb oldalán, a vízszintes pánthoz tapadva.

77. a) Színes pont a bal gyöngysor 4. gyöngyének belső oldalán.

b) Színes pont a bal koszorú jobb oldali 2. levelének felső peremén.
c) Tűszúrásnyi pont a boríték felső negyedében, a korona bal széle alatt.
d) Tűszúrásnyi pont a makk alatt, a 15. gyöngygyel szemben.
e) Színes pont a jobb koszorú közepe táján, a levél erén, a gubacs felett.
f) Színes, ferde vonalka az utolsó „A" betű jobb talpa alatt.

87. a) Tűszúrásnyi pont a kürt öblének közepén. *(Páros ismertetőjel:* G_1).
b) Nagy, színes pont a korona bal felében, a harmadik díszítő lemez felett.
c) Színes, vastag vonal a korona jobb 2. gyöngye zött.
irányában, a 14. gyöngy alatt, két alapvonal közében.
d) Három tűszúrásnyi pontcsoport a jobb felső háromszög alsó részén, a 4. gyöngy magasságában.
e) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb negyedének közepén, a nullától 0,7 mm-re.
f) Színes pont a jobb gyöngysor 18. gyöngyének belső oldalához tapadva.
g) Két tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 14. gyöngyének felső, jobb oldalán.

97. a) Tűszúrásnyi pont a jobb felső háromszögében, a 18. gyöngy jobb oldala alatt, a 3—4. gyöngy közének magasságában.
b) Tűszúrásnyi pont a bal alsó háromszög átfogója felett, az „Y" betű talpának jobb oldala alatt.

VIII. Oszlop: H.

0.8 Ívhelyismertetőjele jelenleg nem ismert.

18. a) Tűszúrásnyi pont az értékszámok között, fent, a nullához közelebb.

28. a) Tűszúrásnyi pont az értékszámok között fent, az 1-es felső részéhez közelebb.

38. a) Nagy, színes pont a jobb szalag közepén az „ST" betűk felett. *(Páros ismertetőjel:* H_1. Igen ritkán hiányozhat!)
b) Tűszúrásnyi pont a bal felső háromszög befogója felett, a 6. gyöngy alatt.
c) Színes pont a felső gyöngysor 14. gyöngye felett.
d) Színes folt a jobb alsó háromszög felső részében.

48. a) Erős, színes vonal a felső gyöngysor 7—10. gyöngye felett.

58. a) Színes vonalka a jobb alsó sarokgyöngy alatt.
b) Tűszúrásnyi pont a bal alsó háromszög átfogóján, az „MA" betűk köze alatt.

68. a) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 9—10. gyöngye között, fenn.
b) Tűszúrásnyi pont a jobb felső háromszög vízszintes befogója feletti első alapvonalon, a 17—18. gyöngy köze alatt.

78. a) Tűszúrásnyi pont a boríték felső negyedében, a korona homlokpántjának bal, 2. lemeze alatt.

88. a) Nagy, színes pont a jobb szalag közepén, az „ST" betűk felett. *(Páros ismertetőjel:* H_1).

98. a) Tűszúrásnyi pont a boríték bal negyedében, a levélkereszteződés felett, a saroktól 1,2 mm-re.

IX. Oszlop: D_1.

09. a) Tűszúrásnyi pont a boríték alsó negyedében, a kürt öble felett 0,2 mm-re.
b) Színes pont az alsó gyögysor 20. gyöngyének alján.
c) Tűszúrásnyi pont a bal felső háromszögben, a felső gyöngysor 4. gyöngyének jobb oldala alatt, a 3—4. alapvonal között.

19. a) Színes pont a kürt ölében, alsó szélének közelében.

29. a) Színes pont a felső gyöngysor 5. gyöngyének bal oldalán, fent.

b) Színes vonalka a felső gyöngysor 11—12. gyöngye felett. (Néha csak a jobb vége látható!)
c) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb negyedében, az oszlopismertetőjeltől jobbra, 0,5 mm-re.
d) Tűszúrásnyi pont a kürt hangtölcsérének kör alakú részén, fent, az 1-es jobb oldala alatt.

39. a) Színes pont a bal koszorúban, a szalag felett. *(Páros ismertetőjel:* D_{1+3}).
b) Színes pont a jobb koszorú 2. levelének jobb szélén. *(Páros ismertetőjel:* D_{1+3}).
c) Színes folt a jobb gyöngysor 7. gyöngyén belül. *(Páros ismertetőjel:* D_{1+3}).
d) Tűszúrásnyi pont a felső gyöngysor 14. gyöngyének tetején.
e) Tűszúrásnyi pont a jobb koszorú szalagvégződése alatt.

49. a) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb negyedében, az alsó keresztvonalhoz közel, a saroktól 2 mm-re.

59. a) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb negyedében, a felső keresztvonal alatt 0,8 mm-re.
b) Színes pont a jobb alsó háromszög bal csúcsa alatt, az alsó 15. gyöngy felett, az 5. alapvonalon.
c) Ferde, kis színes vonal a jobb felső sarokgyöngy jobb felső oldala mellett. (Esetenként hiányzik!)

69. a) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb negyedében, a középtől feljebb, a nulla és a felmenő levélkereszteződés magasságában.
b) Rövidebb-hosszabb simítási nyom az alsó gyöngysor 5—8. gyöngye alatt.

79. Ívhely ismertetőjele jelenleg nem ismert.

89. a) Színes pont a bal koszorúban, a szalag felett.
b) Színes pont a jobb koszorú 2. levelének jobb szélén.
c) Színes folt a jobb gyöngysor 7. gyöngyén belül. (Páros ismertetőjel: $_{1+3}$).

99. a) Tűszúrsányi pont a bal felső háromszög csúcsa mellett, kívül, alapvonalközben.
b) Tűszúrásnyi pont a hangtölcsér görbületén, fenn, a nulla bal szára alatt.

X. Oszlop: E_1.

10. a) Tűszúrásnyi pont a borítékon, a korona homlokpántjának bal szélső lemezének közepe alatt.
b) Tűszúrásnyi pont az alapvonalon a korona keresztpántjától jobbra, a felső gyöngysor 13—14. gyöngyének köze alatt.
c) Háromágú csillag (vagy pont!) a bal felső háromszög alsó szögében.
d) Tűszúrásnyi pont a boríték felső negyedében a korona jobb széle alatt, a felmenő levélkereszteződés felett.
e) Kis ferde vonalka a jobb felső sarokgyöngytől jobbra, felfelé.

20. a) Tűszúrásnyi ikerpont az „Y" betű két ága felett, a szalag alatt.

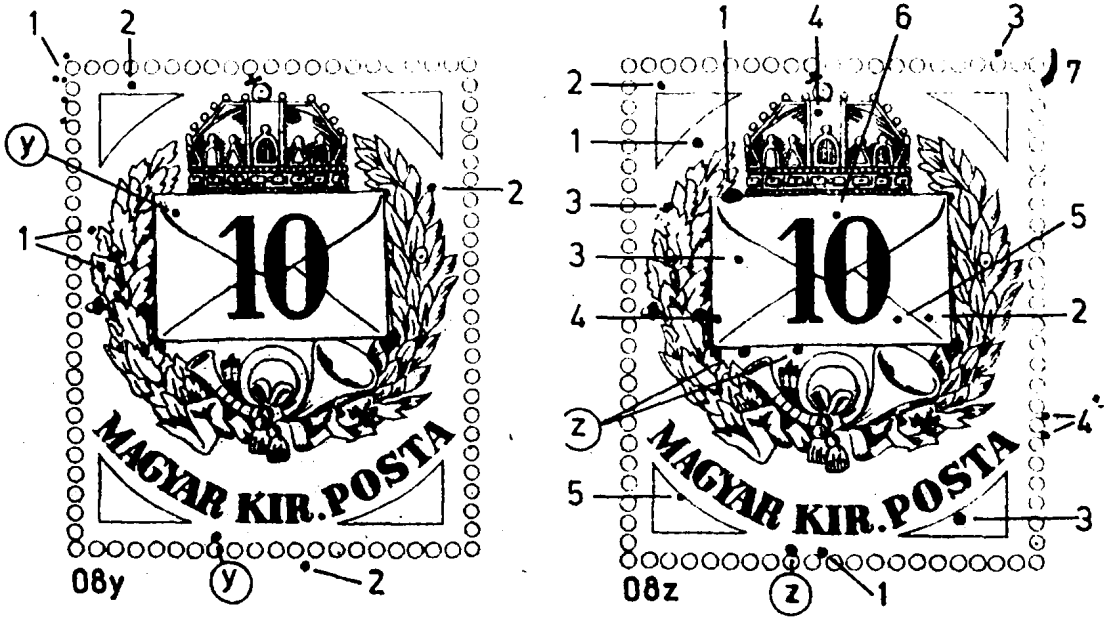
30. a) Kis, színes, kissé jobbra dűlő vonalka a boríték bal negyedében, középen, a bal széltől 1 mm-re. *(Páros ismertetőjel:* E_{1+4}).

40. a) Tűszúrásnyi pont a jobb felső sarokgyöngy felett. Ez a sarokgyöngy felül kopott, vagy lapos.

50. a) Hosszúkás, ferde, vagy háromszög alakú színes folt a jobb gyöngysor 21—22. gyöngyének közében, kívül. *(Páros ismertetőjel:* E_{1+5}. Igen ritkán hiányozhat!)
b) Tűszúrásnyi pont a boríték alsó negyedében, az alsó keresztvonal alatt, a jobb alsó saroktól 1,9 mm-re.
c) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 19. gyöngyének bal oldala felett, az első alapvonalon.
d) Színes pont az „O" betű bal oldala alatt, az átfogón.

60. a) Színes pont a jobb gyöngysor 15—16. gyöngyének köze és a koszorú között.
b) Tűszúrásnyi pont a korona keresztje vízszintes szárának bal vége felett, az 1. alapvonalon.

70. a) Tűszúrásnyi pont a bal koszorúban, a boríték felső sarkának magasságában, a középső levélen.
b) Két tűszúrásnyi pont a bal alsó háromszögben

1., 2., 3., 4. és 5. ábra

az alsó 3. gyöngy felett, a jobb 23—24. gyöngyök magasságában.

c) Harántos, ovális, színes folt a jobb gyöngysor 21—22. gyöngyének közében, belül.

80. a) Kis, színes, kissé jobbra dűlő vonalka a boríték bal negyedében középen, a bal széltől 1 mm-re. *(Páros ismertetőjel:* $E_1 + _4$).

b) Tűszúrásnyi pont a jobb felső háromszögben, az átfogó mellett, a 4. gyöngy aljának magasságában.

c) Kettős, tűszúrásnyi pont a jobb koszorú 4. levelének csúcsától jobbra.

d) Tűszúrásnyi pont a jobb gyöngysor 15. gyöngyén belül.

e) Tűszúrásnyi pont a jobb szalag feletti sötét levéltől jobbra, a jobb gyöngysor 18. gyöngyének magasságában.

f) Tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 12. gyöngyének aljához tapadva.

g) Színes pont az értékszámok köze felett.

h) Tűszúrásnyi pont a boríték jobb negyedében, a széltő 1,4 mm-re, a nulla és a lemenő keresztvonal találkozásának magasságában.

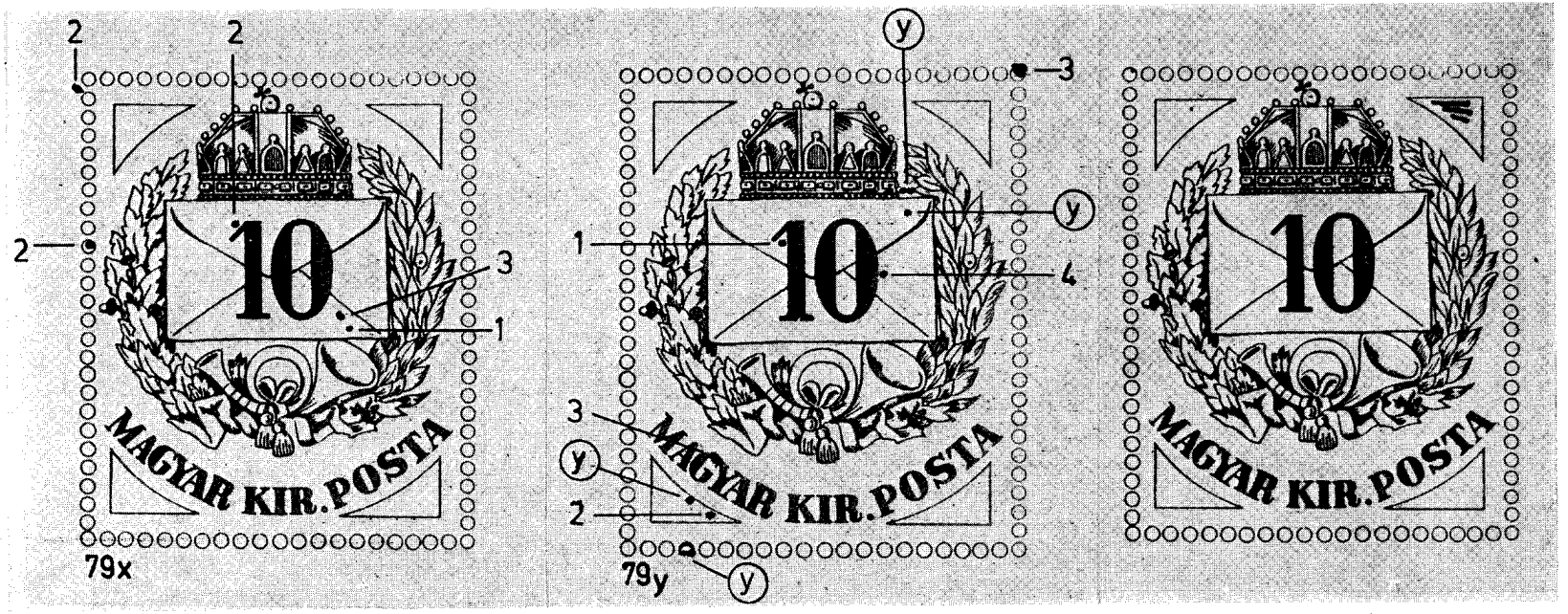
90. a) Tűszúrásnyi pont a boríték bal oldalán, a lemenő kereszteződés felett 1 mm-re, a bal széltől 1,4 mm-re.

100. a) Hosszúkás, színes, ferde folt a jobb gyöngysor 21—22. gyöngye közében kívül. *(Páros ismertetőjel:* $E_1 + _5$. Ritkán hiányozhat!)

b) Nagy, színes folt a kürt szalagjának csokrán, a jobb oldalon.

c) Tűszúrásnyi pont a korona és a jobb felső háromszög bal csúcsa között, a 12—13. alapvonal között, a 15. gyöngy alatt.

Az ívhely ismertetőjeleket az 1—4. sz. táblázaton mutatjuk be.

Csoport- és nyomólemez ismertetőjelek
(Lemezhibák)

A II. típusú 10 krajcáros címlet százképes anyalemezén a 08. és a 79. ívhely ismertetőjelét ma még nem ismerjük. Lehetséges, hogy ezek ilyennel nem is rendelkeznek.

A teljes, a 100-as ívrekonstrukció elkészítésének megkönnyítése céljából ezekre az ívhelyekre külön ábrákon közöljük az eddig ismert csoportjeleket és a hozzájuk kapcsolódó nyomólemez ismertetőjeleket (lemezhibákat). Ezekről bevezetésünkben már részletesebben szót ejtettünk.

Valamennyi ívhely eddig ismert csoportjelét — ha ilyennel egyáltalában rendelkezik — és nyomólemez ismertetőjelét (lemezhibáit) közölni ma még feleslegesnek tartjuk, mivel ezek feldolgozása még nem nyert befejezést. Az eddig közölt adatok azonban elegendőek ahhoz, hogy az ívrekonstrukció összefüggések hiányában — egyes bélyegekből is — megoldható legyen.

Ismételten hangsúlyozni szeretnénk, hogy jelenleg még csak feltevésekre szorítkozunk az ún. *csoport-ismertetőjelek* keletkezésével kapcsolatban. Ma még teljes bizonyossággal nem tudjuk, hogy ezek a nyomólemez készítésének melyik fázisában jöttek létre. Egy feltételezett *2×100-as anyalemez* esetében ezek a bal, vagy a jobb 100-as anyalemez ismertetőjelei, míg 100-as anyalemez esetében ezek a 2× 100-as magaslemezek előállítása során keletkezett újabb — és a nyomólemezeken ismétlődő — jelek.

A nyomólemezek egyéb ismertetőjeleinek (lemezhibák) száma a galván másolatok jellegénél és nagyobb mennyiségüknél fogva igen magas lehet. Ezen a téren újabb adatok feltárásának a lehetősége szinte kimeríthetetlen. A legmegbízhatóbb adatokat az összefüggések szolgáltathatják, de a csoport ismertetőjelekkel rendelkező egyes bélyegpéldányok is kitűnően hasznosíthatók. Ábráinkon a csoportjeleket *x, y*

5. táblázat Metszetjavítások

03

04

05a

05b

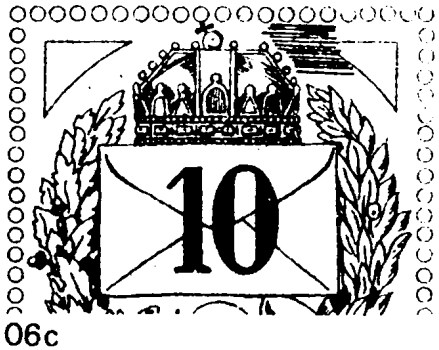

05c

06a

06b

06c

06d

6. táblázat Metszetjavítások

07

09

14

16

19

20

30

32

41

7. táblázat Metszetjavítások

42

43a

43b

43c

46

54

55

66a

66b

8. táblázat Metszetjavítások

74a

74b

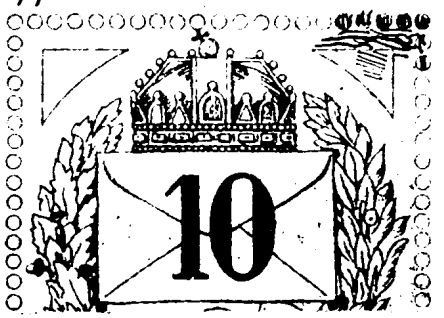
77

79

81a

81b

81c

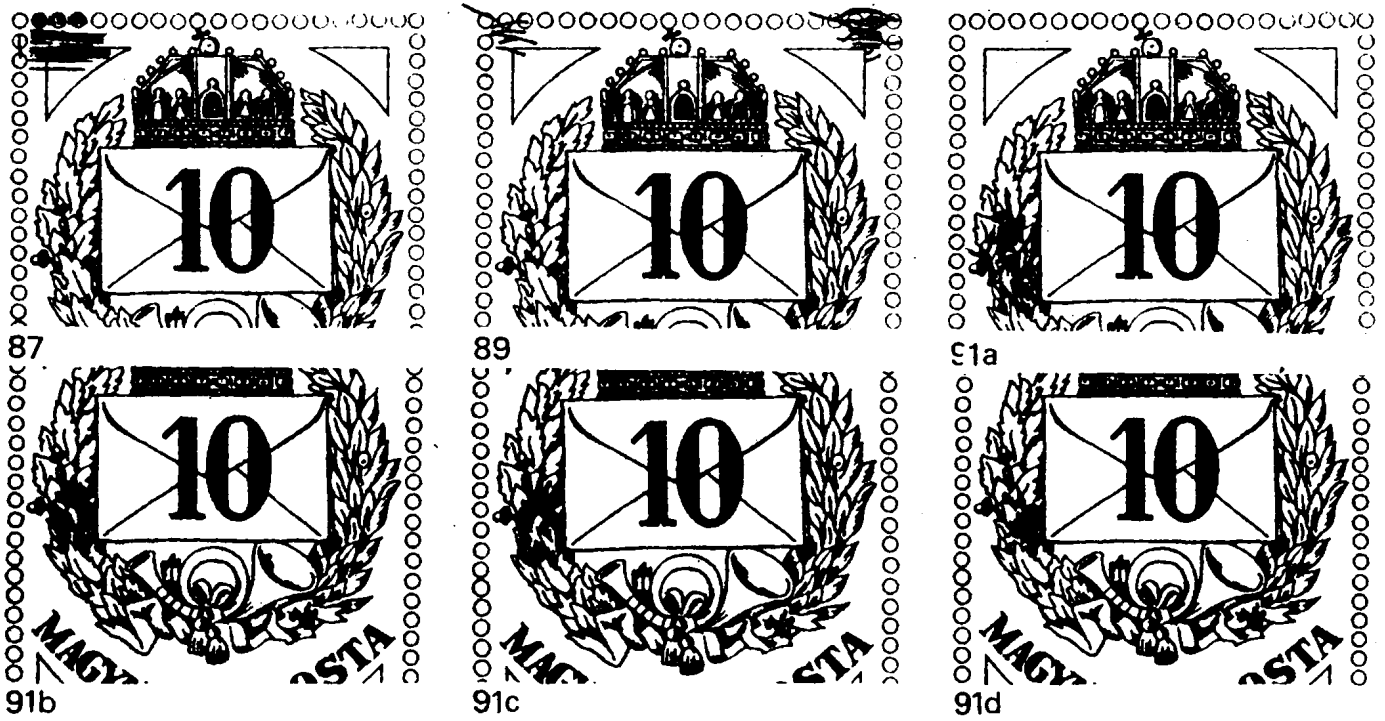

82a

82b

9. táblázat Metszetjavítások

és *z* betűkkel, a nyomolólemez ismertetőjeleket *szám indexszel jelöljük.* Az ív 08. helyén mindkét anyalemeznek (vagy magaslemeznek!) van csoport ismertetőjele (1. és 2. ábra). A 79 ívhelyen az egyik lemezen jelenleg nem ismerünk csoportismertetőjelet (3. ábra), míg a másikon igen (4. ábra).

Metszetjavítások

A metszetjavítások számbavételét és az íven a javított bélyegképek elhelyezkedésének megállapítását megkezdtük. Ezt a munkát a jövőben is tovább folytatjuk, mivel valamennyi metszetjavítást — feltehetően — jelenleg még nem ismerjük. Az ismertetett metszetjavítások előfordulásának gyakoriságára is több adattal kell rendelkeznünk. Különösen vonatkozik ez a ritkán előfordulókra, amelyekből jelenleg 1-1 példánnyal rendelkezünk.

A javított ívhelyekről külön-külön ábrát adunk, annyit, ahány különböző javítást lehetőségünk volt eddig megállapítani. Az ugyanazon ívhelyről származó, de egymástól különböző metszetjavítások jelzésére az

ívhelyszám után kisbetűt használunk. Pl.: 81a, 81b, stb.

A metszetjavításokat szövegesen is leírjuk. Az ábrákon igyekeztünk az eredeti javítási vonalakat pontosan feltüntetni. Az ábrák alapján eldönthető, hogy egy azonosított példány szerepel-e a jelenlegi adatok között. Ezen a címleten szabályos (gépi) metszetjavítást (l. az I. tip. 5 kr-os ernyős javításait) nem ismerünk. De nem ismerünk az I. és a IIa. csoportba, illetve alcsoportba tartozó javítást sem. A javítások kivétel nélkül a IIb, IIc, IId. alcsoportba sorolhatók.

A csoport-, alcsoportjeleket a szöveges leírás végén tüntetjük fel a jelenlegi ismereteink birtokában. Ezeknek a további kutatások alapján másik alcsoportba való átsorolásuk nem kizárt.

Mivel az ábrákon szereplő metszetjavítások — 10/II. esetében — csak egy-egy nyomólemezen fordulnak elő, ezért a metszetjavításokkal együtt az előforduló nyomólemez ismertetőjeleket is megállapíthatjuk, megjegyezve, hogy ebben az értelemben — a metszetjavítás is — a javított bélyegkép *ismertetőjele.* Az előbbiek a metszetjavítások egymástól való megkülönböztetésénél gyakran nélkülözhetetlenek.

Ha az ábrákat — még jobb, ha a bélyegeket — figyelmesen tanulmányozzuk, úgy a javítások kivitelezéséből, azok stílusából arra is következtethetünk, hogy melyek azok a javítások, amelyek egy nyomólemezen fordulnak elő, vagy több nyomólemezen, de egyidőben keletkeztek. Jelenleg ilyen csoportot alkothat a 03, 04, 16, 77, 87, 89, továbbá a 05, 06, 46, 55. ívhelyen levő javítás stb.

A jelenlegi adatok szerint az ív 66. helyén fordul elő *azonos nyomólemez azonos helyének többszöri* javítása.

Tanulmányunkban csak azok a metszetjavítások szerepelnek, amelyeket személyesen vizsgáltunk meg. Ez összesen: 27 ívhelyről származó 42 db különböző metszetjavítás. Egy ívhelyre eddig maximálisan 4 különböző metszetjavítást találtunk, de néhány ívhelyre még feltehetően újabbak felbukkanása várható. (Így pl. 05, 06. stb. ívhelyek). Ilyen bélyegpéldányokról minden tájékoztatást szívesen veszünk.

Az általunk később leírt metszetjavításokon túl a szakirodalomban az alábbi metszetjavítás létezésére találhatunk utalást.

1. Néhány vonalból álló javítás jobb alsó háromszög alatt. (Monográfia III. 600. oldal.)

Az általunk megvizsgált II. típusú 10 krajcáros bélyegeken előforduló metszetjavításokat 5—9. sz. táblázatainkon mutatjuk be.

A jelenleg ismert metszetjavítások:

03. Három rövid vízszintes vonal a felső gyöngysor 19—20. gyöngye alatt. (IIb.)

04. A bal felső sarokban öt, a jobb felső sarokban négy vízszintes irányú, hullámos vonal. (IIb.)

05a. A bal felső háromszög alsó csúcsa, valamint területe finom vízszintes vonalakkal javított. A bal gyöngysor 5—6. gyöngyétől jobbra félkör alakú durva vonal. (IIc.)

05b. A bal felső háromszög alsó csúcsánál álló téglalap alakú javítás. Ugyanezen részen számos finom vízszintes vonal. (IIb.)

05c. A bal felső háromszög függőleges befogójának alsó része durván javított. A háromszög csúcsán vastag és finom vízszintes és függőleges vonalak. (IIb.)

06a. A jobb felső háromszög bal csúcsán durva, rombusz alakú javítás. Körülötte igen finom vízszintes vonalak. (IIb.)

06b. A jobb felső háromszög bal csúcsán négyzet alakban ritkán húzott, szabálytalan vonalak. (IIb.)

06c. A jobb felső háromszög bal csúcsa és a korona között finom, vízszintes vonalak. (IIb.)

06d. A jobb felső sarokban, a háromszög felső részén, továbbá az átfogó alsó részén finom, vízszin-

tes vonalak. A felső gyöngysor 19—21. gyöngye függőleges vonalakkal javított. (IIbc.)

07. A jobb felső háromszög bal csúcsa és a korona között hat vízszintes vonal. (IId.)

09. A bal felső sarokban kettő, a jobb felső sarokban négy vízszintes, halvány és finom vonal. (IIbc.)

14. Szabálytalan, függőleges és ferde vonalak a felső gyöngysor 1—2. és a bal gyöngysor 1—9. gyöngyén. (IIc.)

16. A bal felső sarokban öt ferde, a jobb felső sarokban három hullámos vonal. (IIb.)

19. A bal felső sarokban hat, a jobb felső sarokban több szabálytalan, igen halvány vonal. (IIb.)

20. A bal felső sarokban 5—6., a jobb felső sarokban négy igen halvány, finom, szabálytalan vonal. (IIb.)

30. Függőleges vonalkkal javított a bal gyöngysor 24—25., az alsó gyöngysor utolsó előtti gyöngye. (IIc.)

32. Három-három vízszintes vonal a bal gyöngysor 8. és 11. gyöngye, valamint a koszorú között. A 13—15. és a koszorú között kb. húsz vízszintes vonal. Függőleges vonalak a bal 13—16. gyöngyön. (IIbc.)

41. A bal alsó háromszög alatt igen finom, szabálytalan vonalak. (IIb.)

42. A jobb felső sarokban négy-öt szabálytalan vonal. A két felső vonal jobb vége kettő, illetve háromágú. Függőleges vonalak a felső gyöngysor 18—21. gyöngyén. (IIbc.)

43a. Kissé ferde vonalak a bal gyöngysor 24—25. gyöngyén és a 26. gyöngy alsó részén. A 23. gyöngy alsó, bal része rajzhiányos. (IIc.)

43b. Függőleges vonalak a bal gyöngysor 24—25. gyöngyén. (IIc.)

43c. Függőleges vonalakkal, de külön-külön javított a bal gyöngysor 24—25. gyöngye. (IIc.)

46. Az „Y" — „R" betű alatt az alsó gyöngysorig terjedően négyzet alakú sűrű vonalakból álló, durva javítás. Körülötte ritkán húzott igen finom ferde vonalak. (IIb.)

54. Négy rövid vonal a felső gyöngysor 19. gyöngye alatt. (IIb.)

55. A bal koszorú bal második levelétől balra felfelé öt durva vonal. A háromszög és a koszorú között ritkán húzott, igen finom vízszintes vonalak. (IIb.)

66a. A jobb alsó háromszög oldalai igen szabálytalan vonalakkal javítotak. Az átfogón néhány finom, rövid, vízszintes vonal. (IIbc.)

66b. A 66a. ismételten javítva: az átfogó az eredeti vonal felett szabálytalan, továbbá az átfogó környéke és a háromszög belseje sok finom vonallal. (IIbc.)

74a. Függőleges és ferde vonalak a bal gyöngysor 1—9. gyöngyén. Az első kettő összefüggően, a többi főleg a gyöngyök bal oldalán javítva. (IIc.)

74b. Függőleges és ferde vonalak a bal gyöngysor 1—4. és 6—9. gyöngyén. (IIc.)

77. Finom, kissé ferde 14 vonal a bal felső háromszög jobb csúcsában és alatta. (IIb.)

79. Függőleges vonalak a bal gyöngysor 24—26. és az alsó gyöngysor valamennyi gyöngyén. (IIc.)

81a. A jobb felső sarokban öt vízszintes, szabálytalan, halvány vonal. A felső gyöngysor 18—21. és a jobb gyöngysor 2. gyöngye függőleges vonalakkal javított. (IIbc.)

81b. A jobb felső sarokban finom, szabálytalan vonalakból álló javítás, mely kiterjed a háromszög területére is. Függőleges vonalkák a felső gyöngysor 17—21. és a jobb gyöngysor 2—3. gyöngyén. (IIbc.)

81c. A jobb felső sarokban 6—7. finom, halvány, szabálytalan vízszintes vonal. Függőleges vonalkákkal javított a felső gyöngysor 17—20. és a jobb gyöngysor 2. gyöngye. A felső gyöngysor 1—3., 5—7. gyöngye általában 1-1 vonalkával. (IIbc.)

82a. A jobb felső sarokban öt-hat finom hullámvonal. Függőleges vonalkák a felső gyöngysor 17—21. és a jobb gyöngysor 2—3. gyöngyén. (IIbc.)

82b. A jobb felső sarokban szabálytalan, finom vonalakból álló javítás, amely két vonallal kiterjed a háromszög felső részére is. Függőleges vonalkákkal ja-

vított a felső gyöngysor 18—21. és a jobb gyöngysor 3. gyöngye. (IIbc.)

87. Erőteljes nyolc vonal a bal felső sarokban, amelyből az első három jobbra lefelé tart. Egy függőleges vonallal javított a bal gyöngysor 2. és függőleges vonalakkal a felső gyöngysor 2—4. gyöngye is. Egyes példányokon a felső gyöngysor 4. gyöngye nem javított, hanem rajzhiányos. (Ez feltehetően korábbi változat és így valójában 87a. és 87b-ről lehet szó! (IIbc.)

89. A bal felső sarokban — a felső gyöngysor 1—2. gyöngyére kiterjedően is — hat szabálytalan vonal. A jobb felső sarokban és a felső gyöngysor 18—21. gyöngyén szabálytalan 13. vonal. A vonalak közül kettő átmegy a jobb gyöngysor 1—2. gyöngyén is. (IIbc.)

91a. A bal koszorúban a makktól jobbra szabálytalan vonalak. (IIc.)

91b. A bal koszorúban a makktól jobbra főleg vonalak és levél utánzatok. (IIc.)

91c. A bal koszorúban a makktól jobbra levélutánzatok és néhány vonal. (IIc.)

91d. A bal koszorúban a makktól jobbra, lefelé néhány vonal. (II.c.)

Hamisítványok

A szakirodalomban a metszetjavítások hamisítványairól eddig kevés szó esett. Tény azonban, hogy előfordulnak, így említést érdemelnek. Ez esetben arról van szó, hogy lelkiismeretlen személyek anyagi haszonszerzés érdekében a rendelkezésünkre álló bélyegekre színes vonalakat húznak. Ezek a gyűjtők kárára elkövetett hamisítványok általában könnyen leleplezhetők, értékük nincs. Érthetően csak 1-1 példányban fordulnak elő. Egy ilyen példányt mutatunk be az 5. ábránkon. Ez három durva vonalból álló „javítás" a jobb felső háromszögben. A bélyeg a VI. oszlopba tartozik.

Befejezés:

A kutató munkát a II. típusú 10 krajcáros címletre tovább folytatjuk amellett, hogy valamennyi I. és II. típusú anyalemezzel is foglalkozunk. E munkához kérjük — és szívesen vesszzük — a komoly érdeklődők segítségét, vagy a kutató munkába való bekapcsolódást. Részükre az azonosításhoz segítséget nyújtunk és minden adatot köszönettel fogadunk.

Az eddigi munkánkhoz nyújtott segítségért köszönetünket fejezzük ki *Pákozdi Lászlónak* — kutatási eredményeink felülvizsgálatáért és hasznos tanácsaiért, az új szakkifejezések megalkotásához, valamint az ábrák elkészítéséhez nyújtott közreműködésért és anyagának rendelkezésünkre bocsátásáért — továbbá *Kalle Vaarnas* úrnak (Finnország), *dr. Steiner Lászlónak* a MABEOSZ főtitkárának, valamint *Nemes Sándornak* a Bélyegmúzeum igazgatójának és dolgozóinak e bélyegek tanulmányozási lehetőségének biztosításáért.

Régi bélyeg

(1840—1940)

RUDAS BÉLA

Külföldi, klasszikus kiadások vétel, eladás, becslés

Budapest V., Rosenberg u. 5.

Abstract of Contents

1 *New research methods and their results in the reconstruction of the matrix by which our stamps of the period 1874—81 were produced by the coppert-print method.*

(By Ferenc Orbán and Dr. Tivadar Petrovits)

Continuation of the article published in the first number. Characteristic signs on the 98 stamp pictures of Matrix II, the matrix of the 10-kreuzer stamps. Their description and illustration.

Characteristic signs of the groups and the matrix, with special view to the two unknown places (08 and 79) in the sheet. Illustration of the characteristic signs (faults in the matrix) by pictures.

Corrections on the engraving. The place of the corections on the engravings can be determined thanks to our present knowledge of the characteristic signes indicating the appropriate positions on the sheet. This in one of the most beautiful and meritorious parts of the study, which is outstanding in the history of the Hungarian philatelic research. The authors describe the corrections on the engraving in their exact situation on the sheet. They describe them in detail and present their illustration. As yet unknown corrections of engravings may still turn up. Authors ask philatelists to let them know their own findings.

Forged engraving-corrections. To mislead collectors, from time to time primitive forgeries of engraving-corections are found.

Conclusion. The researchwork continues with the method described in the article because the existence of the mentioned and presupposed matrix of 2×100 has not yet been proved. The authors await the observations of the philatelists and thank them for their co-operation.

2 *The system of postal tariff and postal signs on the pre-philatelic letters.*

(By Andor Bér)

The study surveys the postal signs on the pre-philatelic letters, the relevant postal regulations, the systematization of the postal tariff in the years between 1704 and 1850 and deals with the various methods of collecting.

The study consists of three parts. The part „Postal signs" deals with the notions of area, currency, measures of weight, distance, registered letters and letters with acknowledgement of receipt, stamps of the forwarding and receiving postal stations, franco and postage due letters, letters officially postage free, letterns sent on to addressee, urgent and „cholera"-letters and also describes the pertinent postal regulations and the unofficial signs on the letters.

The part „Tariff" gives a tabular account of the postage applied to letters of different weight at the different periods and describes the relevant postal regulations.

The part „Systematization" suggests various ways for the classification and methodizing of collections.

Sommaire

1 *Nouvelles methode de recherche et leurs resultats dans la reconstaruction de la matrice de nos timbres des années 1874—81 imprimés en taille douce.*

(Par Ferenc Orbán et Dr. Tivadar Petrovits)

Continuation de l'article apparu dans le premier numéro. Les signes caractéristiques des 98 images des timbres de 10 kreutzer de la matrice II. Leur description et illustration.

Signes caractéristiques des groupes et de la matrice, particulièrement en vue des deux places inconnues dans la feuille (no 08 et 79) Illustration de ces signes caractéristiques (Défauts dans la matrice).

Corrections d'engravure. Les lieux des corrections de l'engravure peuvent être determinés sur les feuilles, comme on connaît déjà les signes caractéristiques des places dans la feuille. C'est une des parties les plus belles et plus louables du travail qui est unique dans l'histoire de la recherche philatélique hongroise. Les auteurs exposent les corrections d'engravure avec indication précise de leur situation sur la feuille. Ils les décrivent et donnent leur illustration. Il est possible que des corrections d'engravure jusqu'ici inconneus vont encore être trouvées. Les auteurs demandent les philatelistes de leur faire connaître leurs observations.

Falsifications des corrections d'engravures. Pour deconcerter les collectionneurs on trouve parfois des

falsifications primitives des corrections d'engravures.
Conclusion. Le travail de recherche continue avec la méthode réevlée dans l'article car l'existence de la matrice de 2×100 supposée et mentionnée plus haut, n'est pas encore prouvée. Les auteurs attendent les observations des philatelistes et leur remercient de la cooperation.

2 *Systeme du tarif postal et des marques postales des lettres prephilateliques.*

(Par Andor Bér)
L'étude a pour sujet les marques postales se trouvant sur les lettres pré-philatéliques, les décrets postaux y relatifs, la systématisation du tarif postal dans la période de 1704—1850. L'étude traite aussi les différentes méthodes de collectionner.
L'étude consiste de trois parties.
La partie „Marques Postales" explique ce qu'il faut entendre sous les termes région, monnaie, mesure de poids, distance, lettres recommandées, lettres avec demande d'avis de réception, timbres d'expédition et timbres d'arrivée, lettres affranchies et lettres non affranchies, franchise postale, les décrets postaux y relatifs et les marques postales non-officielles.
Dans la partie „Port" un relevé met en évidence les ports des lettres de différents poids, appliquée au cours des différentes periodes. L'éture parle également des décrets postaux en force à ce temps.
Dans la partie „Systématisation" l'auteur donne des conseilles pour le classement et la mise au point des collections.

Auszug aus dem Inhalt

1 *Neue forschungsmethoden und ergebnisse bei der rekonstruktion der Matrizen unserer, mit dem kupferduckverfahren hergestellten Briefmarken der jahre 1874—81.*

(Von Ferenc Orbán und Dr. Tivadar Petrovits)
Die Erkennungszeichen der 98 Briefmarkenbilder der Matrize II von den 10-Kreuzer Briefmarken. Ihre ausführliche Beschreibung und Veranschaulichung durch Abbildungen.
Erkennungszeichen der Gruppen und der Matrize, mit besonderer Hinsicht auf zwei unbekannte Plätze im Bogen (08 und 79). Abbildungen dieser Erkennungszeichen (Plattenfehler).
Stichkorrekturen. Der Platz der Stichkorrekturen im Bogen kann heute — in Kenntnis der Erkennungszeichen am Bogen — bereits bestimmt werden. Dies ist eine der schönsten und meist anerkennungswerten Stellen der Arbeit, welche einzig in der ungarischen philatelischen Forschung ist. Die Autoren beschreiben die auf den bestimmten Plätzen im Bogen befindlichen Stichkorrekturen. Diese beschreiben sie im Text und präsentieren in Abbildungen. Es besteht die Möglichkeit, dass bisher unbekannte Stichkorrekturen auch noch zum Vorschein kommen werden. Hierzu ersuchen die Autoren die Philatelisten, ihnen ihre persönlichen Wahrnehmungen mitzuteilen.
Fälschungen der Stichkorrekturen. Zur Irreführung der Sammler tauchen hie und da primitive Fälschungen von Stichkorrekturen auf.
Abschluss. Die Forschungsarbeit wird mit der, im Artikel beschriebenen Methode fortgesetzt, weil die Existenz der früher erwähnten und vorausgesetzte 2×100-er Matrize bisher noch nicht erwiesen ist. Die Autoren erwarten die Wahrnehmungen der Philatelisten und sprechen den Mitwirkenden ihren Dank aus.

2 *Posttarifsystem und postsignaturen der vor-philatelischen briefe.*

(von Andor Bér)
Die Studie befasst sich mit den Signaturen der Vorläufer, den bezughabenden postamtlichen Verordnungen, mit dem Posttarifsystem der Briefe der Jahre 1704—1850 und mit den verschiedenen Methoden des Sammelns.
Die Studie ist in drei Teile gegliedert:
Der Abschnitt *„Postsignaturen"* behandelt die Begriffe: Territorium, Geldsorten, Gewichtsmass, Entfernung, eingeschriebene Briefe, Briefe mit Retourrezepissen, Aufgabe- und Ankunftstempel, frankierte Briefe und Porto-Briefe, von Amts wegen gebührfreie Briefe, dem Emfänger nachgesandte Briefe, Express-Briefe und „Cholera-Briefe", beschreibt die sich daran knüpfenden postamtlichen Verordnungen und die nicht offiziellen Signaturen.
Der Abschnitt *„Tarif"* fasst in eine Tabelle die gewichtsmässigen Briefpostgebühren der einzelnen Perioden, sowie die betreffenden Postverordnungen zusammen.
Der Teil „Systematisierung des Sammelns" schlägt verschiedene Systeme vor zur Zusammenstellung und Systematisierung der Sammlung.

Ára: 10,— Ft

Mindenkor a legmagasabb árat fizetem

luxus minőségű bélyegekért:
Osztrák posta Magyarországon,
kő-, és réznyomatos, krajcáros
és turulos bélyegekért,
ezekből párokért, stráfokért,
négyesblokkért, levelekért.

■

Európai
és tengerentúli országok
jobb bélyegeiért,
Zeppelin levelekért,
első repülésekért.

■

Megbízásból keresem
az összes postatiszta
és pecsételt
magyar nyomatokat.

Lacza László
bélyegkereskedő

Budapest V.
Váci utca 63

Az Erzsébet-
és Szabadság-híd között

Klasszikus

gyűjteményének hiányzó darabjait,
feleslegessé vált csereanyagát
legelőnyösebben szaküzletben
szerezheti be, illetve
adhatja el.

Komplett

Müller-irodalom díjmentesen áll
a t. gyűjtők rendelkezésére

Megvételre

keresek magyar klasszikus gyűjteményeket,
egyes darabokat, összefüggéseket,
leveleket, előfutárokat, különlegességeket,
specialitásokat és ritkaságokat
a napi legmagasabb áron.

Zimonyi Árpád
BÉLYEGSZAKÜZLETE
Budapest IX., Üllői út 9.

1000 — 71 1236 Ságvári Nyomda, Budapest VII., Garay utca 36.